

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
1/2016
9. január 2016

Cena 0,50 €

Ludo Stur

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

NEPOKOJNÁ DUŠA
DRAHOŠA MACHALU
Strana 4.

MASKY EURÓPSKEHO
POKRYTECTVA PADLI
Strana 5.

PROF. MOJMÍR MAMOJKA
O PRÁVNOM POVĚDOMÍ
Strana 6.

RAKÚSKY TOPOGRAF
OČARENÝ SLOVENSKOM
Strana 10.

STOVKY PODUJATÍ
K ŠTÚROVMU JUBILEU
Strana 11.

SLOVO O SLOVENSKU

Musím hneď skraja roka i tohto malého stĺpčeka povedať, že som zaujatý voči prezidentovi republiky. Som zaujatý nie preto, že je dejinný ignorant a do paláca niekdajšieho strážcu uhorskej kráľovskej koruny v Prešporku pozval potomka tých, čo ju najviac ohrozovali...; janičiar – zrejme preto, aby mohol reciprocne pobudnúť pár dní za Bosporum v dajakom all inclusive Silence Beach Resort – priateľsky sa oblapkával s tureckým diktátorom a jeho krvavú dŕžavu dementne nazýval ostrovom stability...

Nad to by som sa povzniesol, aj keď terajšiemu pánovi Grasalkovičovho paláca, ktorý je vzorovým predstaviteľom demokracie amerického typu, nezaškodí pripomenúť okrídlený Erdoganov výrok, ktorý rámcuje historickú cestu demokracie a jej milníky. Tento záchrana samovrahov z bosporských mostov a veľkovýrobca mŕtvol pri iných konšpiráciách (kurdských či sýrskych) svojho času povedal, že „demokracia je ako električka – keď vás dovezie, kam potrebujete, vystúpite...“. A pán prezident k nám požíva takýchto ľudí a obšťastňuje ich smiešno-trápnymi komplimentmi. Fúj!

Ale nie preto som voči nemu zaujatý, veď za takmer štyridsať rokov novinárčiny som si na panské huncútstva zvykol. Tým nevravím, že mám hrošiu kožu a netrápi ma, aká je dochádzka pána prezidenta do úradu a najmä aká okrídlená je „odchádzka“ z neho.

Nie ako rodený – ako certifikovaný goral z Lesnice, ale najmä ako starosta najstaršieho umeleckého spolku na Slovensku mám na hlavu štátu poriadnu zášť, že zo svojho sídla vypoklonkoval na ulicu (okrem iného) aj výtvarné umenie. Za Schustera a Leikerta prišli do paláca na Hodžovom námestí výtvarné múzy. Sala terrena za Gašparoviča a Parkányiho bola každý mesiac plná ľudstva (i nehranej ľudskosti) na vernisážach. Ak som kohosi známejšieho a v branži renovanejšieho nestretol dlhšie v meste, určite som ho našiel na prezentáciách umenia v prezidentskom paláci.

Pán prezident, umenie zarábať peniaze je veľká schopnosť. Na či pridáva aj ich rozdávanie – keď je z čoho! Existuje aj iné umenie, ktoré nie je spôsob, ako sa uživiť a mať. Je to veľmi ľudský spôsob, ako urobiť život znesiteľnejší. Keď sa budete venovať umeniu, a je úplne jedno ako mizerne, sakra, vaša duša porastie. To nie sú moje slová, to napísal Kurt Vonnegut. Skúste nakázať svojim adlátusom, nech vám o ňom čosi na internete nájdú...

Emil SEMANCO

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Kalendár vlasteneckých aktivít, spolupatričnosti, národnej hrdosti a aktivít

Nadchádza Rok Hurbanových detí

Marián TKÁČ, predseda Matice slovenskej

Rok 2016 bude Rokom Vajanského – 16. augusta uplynie sto rokov od jeho smrti. Celkom prirodzene sa teda v pláne podujatí, ako je uverejnený na matičnej webovej stránke, sústreďuje pozornosť na neho. Ale medzi takmer sto akciami dominujú naše erbové podujatia s dlhoročnou tradíciou. Už päťdesiata Slovesná jar v Martine, Národný výstup na Kriváň, 24. ročník novozámockej súťaže Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko, Šalianský Maťko, Cena Slovenského učeného tovarišstva...

Aj gorazdovské podujatia v Močenku a v Kútoch majú dvadsaťštyriročnú tradíciu, rovnako ako matičná vatra zvrchovanosti v Cejkove. Zorganizujeme Národný sviatok na Devine, Kráľove Šahy či Matičné národné slávnosti. Tie už koncom júla zájdu do Komárna, aby sme v prvé augustové dni mohli účasťou podporiť slávnosti Slovákov v Srbsku. A bustu, tentoraz Vajanskému, odhalíme uprostred augusta.

LEN MATICA

Výročia niektorých našich osobností si pravdepodobne aj v tomto roku pripomenie iba Matica: 190 rokov od narodenia Paulinyho-Tótha, výročia Kuzmányho, Nádašiho-Jégého, Záborského, Janka Kráľa, Cigera Hronského, Šafárika, Matúša Dulu, Ivana Kraska, matičných predsedov Novomeského a Mináča, ale aj biskupa a národovca Alagoviča či spisovateľa Gejzu Vámoša. Ale aj štvorsté výročie smrti palatína Juraja Turza. Matičný život by však mal byť najmä o prítomnosti a našej budúcnosti. O našich aktivitách na školách a voči mladým vôbec. Tu je budúcnosť nášho vlastenectva. Pôjde o netradičné stretnutia s púťovým slovom, s modernou muzikou i s podnetnými videoklipmi. Pokúsime sa priblížiť dávnejšej matičnej podpore aj divadelnú činnosť ochotníkov.

PODPORA VEDE

Viac „vzduchu“ dostane aj matičná veda. Výskum a jeho výstupy.

Rok 2016 vyhlásila Matica slovenská za Rok Svetozára Hurbana Vajanského (1847 – 1916).

Neprišiel čas vydať preklad nemeckého publicistu Venohra, ktorý sa inak ako bežne pozrel na SNP? Alebo preložiť aspoň časti textov mnícha Nestora, vzťahujúcich sa k našim koreňom? Myslíme aj na vydávanie periodika, ktorým priblížime našu tak málo známu históriu širšej, ako len vedeckej obci. To napokon platí aj pre naše jazykové a ostatné bádanie.

Matičný život je aj o otváraní tém, čo iní nerobia. Parlament má naše námety na legislatívne úpravy. Ak by prešli, 4. jún by bol pamätným dňom podpísania mierovej zmluvy v Trianone v roku 1920 a 19. september by bol dňom vyhlásenia slovenskej nezávislosti – v ten deň v roku 1848 urobil práve toto Štúr na Myjave. A rozhodovanie o pamätníkoch pre významné

udalosti či osobnosti – tie, ktoré majú deň v kalendári – by sa vyňalo spod právomoci miest a obcí. Je toho viac, sme za vrátenie zakladateľskej roly pri základnom školstve do rúk štátu. A tiež treba zmeniť systém lokálnych volieb z väčšinového na pomerný. Slováci, žijúci na zmiešanom území, dobre vedia, o čom je reč.

VIAC SRDCA...

A vysvetlenie plurálu v názve tohto textu? Hurbanovej Aničke sa Svetozár narodil 16. januára 1847, až deväť mesiacov po tom, čo na Vzkriesenie Krista Pána v apríli 1846 vyšli prvé Slovenské pohľady na vedy, umeňu a literatúru. Aj keď v nich stálo „od zodpovedného redaktora a vydavateľa Miloslava Jozefa Hurbana“, pochybuje niekto, že Miloslavovi pomáhala Anička? Veď sama vyhlásila: „Čo sa dialo na hlbockej fare, dialo sa u Hurbanovcov, a nie iba u Hurbana.“

A tak si v tomto roku pripomenieme aj 170. výročie Pohľadov. A pokúsime sa pokračovať v koncepcii, ktorú načrtli Hurbanovci: Slováci a Slovania musia rozvinúť taký typ vedy, ktorý vyrastie z nášho duševného založenia a bude sa líšiť od západného typu. Slovania vyvinú celkom nový poznávací duševný orgán, ktorý umožní poznávať viac ako doteraz. Nie rozumom, ale srdcom.

Na začiatok dajme teda do nášho matičného života v roku 2016 viacej srdca.

3 OTÁZKY PRE:

vdp. Dušana KOLENČÍKA, kancelára Trnavskej arcidiecézy

Vatikán potvrdil závery Trianonu aj v cirkvi

• **Dlhoročný majetkový a právny spor medzi Trnavskou arcidiecézou a maďarskými benediktínmi sa aspoň nateraz skončil. Svätá stolica potvrdila, že pravda je na strane Slovákov.**

Pannonhalské arcipátstvo v Maďarsku ani po dvadsiatich rokoch nenaplnilo stanovené podmienky, za akých mala existovať benediktínska rehoľná komunita v Komárne. Trnavská arcidiecéza vníma rozhodnutie Svätej stolice zrušiť Rád sv. Benedikta v Komárne v prvom rade ako potvrdenie správnosti všetkých krokov trnavského arcibiskupa Jána Oroscha k Teritoriálnemu opátstvu v maďarskej Pannonhalme, ktoré boli vykonané. Potom to vnímame ako potvrdenie kontinuity historickej línie,

ktorú Svätá stolica uplatňovala od roku 1918.

• **Ataky najmä z maďarskej strany mali podsunúť verejnosti na Slovensku i vatikánskym autoritám myšlienku, že arcibiskup Ján Orosch „svojuľne vyhnal“ benediktínov z Komárna.**

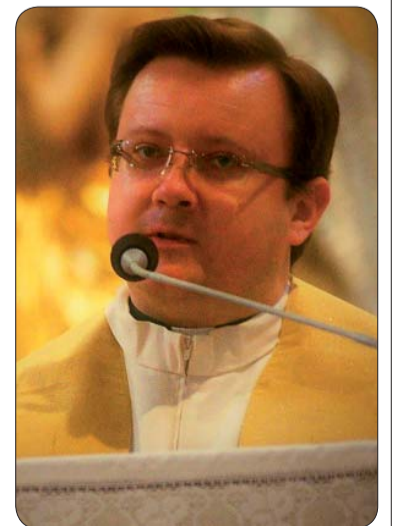
Kto situáciu Svätou stolicou zrušeného Rádu sv. Benedikta v Komárne aspoň trochu poznal, nemohol nevidieť viaceré úprimné intervencie súčasného trnavského arcibiskupa ešte ako pomocného biskupa Bratislavsko-trnavskej arcidiecézy o to, aby benediktínska komunita v Komárne začala fungovať podľa zadaných podmienok. Čo sa týka majetkov – prostredníctvom fiktívnej komunity v Komárne boli výnosy

z týchto majetkov zo slovenského územia odčerpávané a strácali sa v anonymite. Rozhodnutie Svätej stolice vnímame ako spravodlivé rozhodnutie, ktoré konečne naplní historickú líniu dohodnutú a uplatňovanú od roku 1918.

• **Maďarskí benediktíni sa už nechali počuť, že sa budú brániť. Využiť by chceli všetky možnosti, ktoré im ponúka cirkevné právo.**

Trnavská arcidiecéza vždy konala a koná v súlade s kánonickým právom a plne rešpektuje rozhodnutia Svätej stolice. Práve tá po dôkladnom preskúmaní situácie okolo komárňanskej benediktínskej komunity 13. novembra 2015 Rád sv. Benedikta v Komárne definitívne zrušila.

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK, Foto: autor

V SNN 2/2016
SI PREČITATE

■ Kým štrngali kľúče, niektorí komunisti pracovali na tom, ako sa dostať k majetkom
■ Cestopis: Helsinki – hlavné mesto Fínska, majú čo ponúknuť každému návštevníkovi
■ Je to o ľuďoch, ktorým bez ohľadu na to, čo sa deje vo svete, propaganda múti hlavy

Slovensko sa stalo obeťou amerického systému ovládania nás Hra na demokraciu a jej aktéri

Eva ZELENAYOVÁ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Vstúpili sme do roku, ktorý môže priniesť množstvo očakávaných, ale aj neočakávaných zmien. Sčasti to závisí od nášho subjektívneho nastavenia a sčasti od vonkajších okolností. Nie každý má možnosť, schopnosť i chuť porozumieť mediálnemu tlaku na vytváranie verejnej mienky. A treba priznať, že globálny agresor vyvinul kolosálny systém manipulácie s verejnosťou. Je dostatočne čitateľný aj na Slovensku. Keďže sme pred parlamentnými voľbami, nebude na škodu veci priblížiť si jeho fungovanie.

Skôr než padol sovietsky systém, na teritóriu bývalého Sovietskeho zväzu sa etablovala Sorosova mimovládna organizácia Otvorenej spoločnosti. Po zjavnom víťazstve Západu v studenej vojne rozšírila svoju pôsobnosť do všetkých postkomunistických krajín. Na Slovensku bola istý čas šéfkou Správnej rady Nadácie Otvorenej spoločnosti Iveta Radičová. Omedľujúci prídol Inštitút pre verejné otázky, ktorému šéfuje americký agent z Východu Grigorij Mesežnikov. Mimo chodom, pracoval na Slovensku ešte pred pádom železnej opony

v Ústave marxizmu-leninizmu UK v Bratislave.

■ OBRAZ NA OBJEDNÁVKU

Spojené štáty majú vyvinutý efektívny domáci inštitucionálny systém, dobre prepojený na spolupracujúce inštitúty v záujmových krajinách. Napríklad Ministerstvo zahraničných vecí Spojených štátov amerických každoročne vydáva správy o stave ľudských práv vo svete. Informácie zo Slovenska mu poskytuje práve IVO. V roku 2001 vydala podobnú správu Matica slovenská, a preto ju vtedajší minister kultúry M. Kňažko takmer zlikvi-

doval. Každoročné správy o stave slobody slova vo svete vydáva tiež americká organizácia Freedom House. Tá v minulosti zaradila Mečiara do prvej desiatky najväčších odporcov slobody tlače. Takže kruh sa uzatvára. Americké inštitúcie dostávajú informácie od svojich zahraničných spoločností, ktoré potom použijú do svojich správ, aby dostali taký obraz spoločnosti v konkrétnej krajine, aký potrebujú.

■ MESEŽNIKOVE DIAGNÓZY

Nie tak dávno časť vedenia denníka SME odišla a založila Denník N. Sú si podobné ako

vajce vajcu. S tým rozdielom, že do SME vstúpila domáca finančná skupina Penta a Denník N je produktom americkej ambasády. Americké záujmy prezentuje na Slovensku aj Týždeň, ktorého šéfredaktor sa pochválil, že je americkým vlastencom.

Čo sa dá očakávať od mimovládneho sektora s americkým finančným i personálnym zázemím a od spolupracujúcich tzv. slovenských médií? Iste nič, čo by zodpovedalo slovenským národnostným záujmom. Mesežnikov sa už koncom decembra pre SME predvolebne vyjadril o SNS ako

o strane „s pochybným ideologickým rodokmeňom“. A o ľuďoch, ktorí nezdediajú komunistické videnie slovenských dejín, povedal, že sú to ľudia „so zjavnou tisovsko-ludáckou diagnózou“.

■ DOMÁCI PRISLUHOVAČI

No nielen importované osoby na Slovensku vykonávali a vykonávajú politiku svojich skutočných zamestnávateľov. Od roku 1989 by sa dal vytvoriť dlhý zoznam kolaborantov z domácich politikov, ohotne podieľajúcich sa na najohavnejšej korupcii – zrade vlastného národa. Či už to bol Čarnogurský, Hrušovský, Figel, Weiss, Dzurinda, Radičová, Schuster, Rusko, Bugár, Csáky a mnohí iní. Nedá sa zabudnúť na ich cynické zdôvodňovanie virtuálneho obrazu Slovenska v podaní zahraničných politikov. Vraj nie sú odkázaní na naše médiá, majú u nás svoje zastupiteľské úrady.

V Maďarsku i v Poľsku pochopili túto hru na demokraciu. Voľby ukážu, ako sme na tom na Slovensku.

Eurofondy nie sú zadarmo, aj preto je škoda, že sme ich nevyčerпали O miliardu sme prišli úplne zbytočne

Ivan BROŽÍK - Foto: internet

Ku koncu roka 2015 sa malo podľa vyhlásenia podpredsedu vlády Ľubomíra Vážneho vyčerpať asi deväťdesiat percent z pridelenej eurofondovej balíka. Chýbajúcich osem percent predstavuje nevyčerpanú miliardu. Za ňu by sa dalo postaviť približne sto kilometrov nenáročných úsekov diaľnic. Alebo o polovicu znížiť ročný deficit rozpočtu.

Z Bruselu mohlo za určitých okolností Slovensko v rámci druhého programového obdobia čerpať 11,5 miliardy eura. Aj keď čerpanie týchto eur bolo limitované rokmi 2007 až 2013, mohli sme využiť výnimku. V podobnej záležitosti dostalo šancu aj Rumunsko. Lenže ani pri zohľadnení tejto výnimky Slovensko šancu získať lacné zdroje nevyužilo naplno. V rámci Operačného programu Doprava 2007 – 2013 boli dispozičné prostriedky použité na výstavbu dvadsiatich šiestich projektov diaľnic a rýchlostných ciest v dĺžke vyše 204 kilometrov, z toho 74 kilometrov je už sprevádzkovaných a zostávajúci 130 kilometrov je v súčasnosti vo výstavbe.

■ SCHLADENÝ OPTIMIZMUS

Kým ešte v polovici roka platilo, že „dnes sú akékoľvek odhady rizika prepadnutia EÚ fondov čisto špekulatívne, pretože ešte veľká časť projektov je v plnej realizácii“, povedala hovorkyňa podpredsedu Ľubomíra Vážneho Silvia Belešová, tesne pred Vianocami prišla iná správa. Slovensko príde v eurofondoch zhruba o miliardu eur, ktoré sme mali vyčerpať do konca tohto roku, ale už to nestihneme. Avizoval to sám Ľubomír Vážny, ktorý zodpovedá za veľké investície druhej Ficovej vlády. Miliarda bude chýbať najmä v čase, keď samotní stavbári avizujú, že v ich rezorte svitá na lepšie časy. Podľa aktuálnej analýzy sloven-

ského stavebníctva stavebný sektor v budúcich dvoch rokoch mierne porastie – objem prác sa zvýši o 2,5 percenta, respektíve o 2,1 percenta. Tržby budú podľa riaditeľov stavebných spoločností rásť viac, a to o 3,2 percenta oproti roku 2015. Veľké spoločnosti očakávajú zvýšenie tržieb až o 4,3 percenta, stredné a malé spoločnosti o 2,9 percenta.

■ NIČ NIE JE ZADARMO

Každého nevyužitého eura je na Slovensku určite škoda. Aj preto, že nie sme čisti poberatelia, ale aj platcovia. Za obdobie rokov 2004 – 2013 prispela Slovenská republika do rozpočtu EÚ celkovou sumou vo výške 9,33 miliardy eura. Celkové príjmy

z eurofondov za toto isté obdobie boli vyčíslené na 12,86 miliardy eura. To znamená, že za každé euro prijaté z eurofondov si v skutočnosti platíme sedemdesiat tri centov z vlastných peňazí. Okrem priamych platieb Slovenska do EÚ treba zobrať do úvahy

aj nepriame výdavky, ktoré odhadzujú zo Slovenska. Automobilky, rafinérie ropy, plynárne, vodárne, elektrárne, telekomunikační operátori, železiarne, mliekarne, pivovary – nič z toho už nie je slovenské... A tak ich zisky končia za hranicami.

VŠIMLI SME SI

Ludovít Z. ZAMENHOF

Stretnutie používateľov tohto univerzálneho jazyka z celého sveta bude tento rok v Nitre v priestoroch Slovenskej poľnohospodárskej univerzity koncom júla. K historicky sto prvému svetovému kongresu pripravuje Slovenská pošta špeciálnu emisiu poštových známok. Prestížne podujatie venované téme Sociálna spravodlivosť – jazyková spravodlivosť sa uskutoční počas prvého mesiaca slovenského predsedníctva v Rade Európskej únie.

Pocta slovenským esperantistom

Kongres budú sprevádzať štyri odborné podujatia, ktorými sa podľa organizátorov začne esperanto otvárať širokej verejnosti. Majú za cieľ ukázať, ako esperanto vie byť užitočné a použiteľné. Medzi nimi je Jazykovo-politická konferencia krajín V4 s hlavnou témou Perspektívy jazykovej politiky v EÚ, Medzinárodné podnikateľské a obchodné fórum s témou Investovať v srdci Európy – investovať na Slovensku, Medzináboženské stretnutie a Medzinárodný medicínsky esperantský kongres.

Esperanto aktívne používajú dva milióny ľudí po celom svete. Svetový kongres esperanta sa organizuje každý rok na inom mieste a navštevuje ho v priemere dvetisíc účastníkov z vyše osemdesiatich krajín. Na svoje si však prídu aj esperantskí turisti, čaká ich bohatý program zameraný na spoznávanie krás Slovenska, ale aj divadelné predstavenia, filmy či koncerty rôznych žánrov.

Autorom základov umelého jazyka esperanto, určeného na medzinárodnú komunikáciu, bol Ludovít Lazar Zamenhof, rodák z Poľska. Pracoval ako očný lekár, bol však aj vzdelaný jazykovedec. Založil tiež ideologickú platformu, spájajúcu na základe porozumenia a tolerance všetky náboženstvá a svetonázory – homoranizmus. Svojich stúpencom má dodnes.

Nijaký štát však dodnes neprijal esperanto ako úradný jazyk. V Poľsku je však napríklad na zozname nemateriálneho kultúrneho dedičstva. Tento jazyk získal aj isté medzinárodné uznania, napríklad dve rezolúcie UNESCO či podporu známych osobností verejného života. Slovná zásoba esperanta pochádza najmä zo západoeurópskych jazykov, zatiaľ čo jeho skladba a tvaroslovie ukazujú na silný slovanský vplyv.

(ib)

Nezamestnanosť na Slovensku klesá, ale zamestnanosť nestúpa Mnohým mladým sa robiť nechce...

Viac ako štvrtina mladých ľudí vo veku dvadsaťpäť až dvadsaťdeväť rokov nerobí vôbec nič. Nechodia do školy, nepracujú a ani nikde nepraxujú, či netrénujú. Týmto údajom rozčeril hladinu verejnej mienky v minulých dňoch Viliam Páleník zo Slovenskej akadémie vied.

Nezamestnanosť je stav, pri ktorom sa časť pracovných síl nezúčastňuje na pracovnom procese. Ako nezamestnaní sú označované prístupné osoby, ktoré si na trhu práce nemôžu nájsť platené zamestnanie. Tí, ktorí ponúkajú, a teda predávajú svoju pracovnú silu na trhu práce, sú vybavení rôznym stupňom zručností a schopností závislých od vzdelania a kvalifikácie. Od nich závisí schopnosť vykonávania rôznej náročnej a zložitej pracovnej činnosti. V ideálnej situácii priamo úmerne k týmto schopnostiam, ktoré ponúkajú, získavajú protihodnotu za svoju prácu od toho, kto ich pracovnú silu využíva a platí za ňu. Výška sociálnych príjmov od štátu by však nemala prevyšovať hodnotu nízko kvalifikovanej práce, pretože v tom prípade si ľudia zvolia jednoduchšiu možnosť poberania sociálnej podpory, pre ktorú nemusia vyvíjať pracovnú činnosť.

„To sú napríklad ľudia zo segregovaných rómskych komunit, ktorí sú len ťažko zamestnateľní a pre ich zamestnanie vláda nerobí nič. Tieto skupiny ani nebyvajú na trhu práce, ani sa nepovažujú za nezamestnaných, lebo nikdy ani prácu nehládali. Sú mimo trhu práce,“ zdôraznil Viliam Páleník.

ČO INÍ NEPIŠU

pečiť trinásťtisíc pracovných miest a hlavný úspech vidím v tom, že 86 percent mladých ľudí po ukončení projektu ostalo naďalej v trvalom zamestnaní u tých zamestnávateľov, ktorí predtým poberali istú motiváciu prostredníctvom tohto projektu,“ skonštatoval J. Richter.

Miera nezamestnanosti na Slovensku klesla na 10,77 percenta. Dosiahla tak najnižšiu úroveň od marca 2009. V rámci celej Európskej únie nezamestnanosť klesla na 9,3 percenta.

Úrady práce na Slovensku však evidovali ku koncu októbra tohto roka sedemdesiatštyritisíc osôb, ktoré boli bez práce dlhšie ako štyri roky. Od nástupu súčasnej vlády Roberta Fica, teda od konca marca 2012, ide o nárast takmer o 18,3 tisíc osôb. Kým v marci 2012 bolo bez práce dlhšie ako štyri roky 13,6 percenta evidovaných nezamestnaných, v októbri roka 2015 to už bolo 21,5 percenta z celkového počtu nezamestnaných. Počet dlhodobo nezamestnaných, ktorí sú v evidencii úradov práce viac ako štyri roky, v období od marca 2012 do októbra 2015 vzrástol vo všetkých krajoch na Slovensku.

(ib)

Nové tribunály normalizácie

Roman MICHELKO

Po roku 1989 sme si možno hlúpo a naivne mysleli, že budeme žiť v spoločnosti, v ktorej bude možné bez obáv z postihu slobodne hlásať svoje myšlienky, v ktorej bude zabezpečená sloboda prejavu či vedeckého bádania. Chyba lávky – to sme ešte netušili, že povstanú noví inkvizítori, extrémne nenávisní, agresívni a neznášanliví strážcovia „jediných správnych a dovolených interpretácií“ či už našej histórie, medzinárodnej politiky alebo všeobecne jediného možného a správneho pohľadu na hodnoty, ktoré smú v našej „normalizovanej“ spoločnosti občania vyznávať. Symptómy vidíme dnes a denne. Samozvaní kádrujúci a kráľoviaci z Denníka N, zo SME či z „týždeň, bohužiaľ, so značným úspechom škandalizujú, kádrujú a mediálne šikanujú

každého, kto si dovoľí vyjadriť iný než podľa nich jediný správny názor či postoj.

Nedávno sa to prejavilo v extrémne hysterickú reakciu na vydanie knihy hádam najvýznamnejšieho súčasného ruského politológa Nikolaja Starikova: Geopolitika – Ako sa to robí. Plne v duchu spôsobu myslenia ich nedostižného vzoru Jozefa Goebbelsa – všetky knihy, ktoré nevyhovujú ich ideologickým kritériám, treba spáliť na hranici a verejne odsúdiť. Za normálnych okolností by to bolo smiešne. Marginálny denník, ktorý sa poriadne zdola pozerá na dnes preňho už dávno nedostižnú hranicu tridsattisíc výtlačkov, si svoju smiešnosť a bezvýznamnosť kompenzuje púšťaním ohňa a síry na všetkých a všetko, čo neprejde ich ideologickým inkvi-

zičným tribunálom. Smrteľným hriechom Starikova sa mal stať tento jeho citát z knihy: „Konečným cieľom (USA a Anglicka, pozn. red.) je vytvorenie nového činiteľa v podobe islamských fundamentalistov, ktorí majú zaútočiť na ZSSR a Čínu.“

KOMENTÁR

Redaktori SME asi nikdy nepočuli o teroristických útokoch akéhosi Šamila Basajeva (podľa europoslancu a duchovného brata Šebeja a spol. Jaroslava Štetinu takmer bojovník za slobodu), za ktorým sú také akcie ako Buďonovsk, Beslan či Dubrovka. Takisto si geopolitickí experti zo SME nevšimli, že najbližší spojenci USA na Blízkom východe, teda predovšetkým Saudská Arábia, Katar, Turecko

(mimochodom jeden z najstarších a najkľúčovnejších členov NATO), ale aj Izrael v podstate nemali s Islamským štátom takmer nijaký problém. Naopak, naša „najväčšia“ geopolitická hviezda – sám veľký František Šebej nedávno zvestoval, že Rusko je podstatne väčšia hrozba než islamskí hrdlorezi.

Magické boli aj otázky, ktoré SME-tiari smerovali na vydavateľa, resp. na Ministerstvo kultúry SR. Značnú časť z nich si mohli zistiť napríklad v registri zmlúv, to by však katastrofálna neschopnosť a neprofesionálna nemohli byť základnou charakteristikou tohto plátka. Tá, ako vieme, je u redaktorov SME kompenzovaná správnu dávkou ideologického zápalu a triednej nenávisti. Sotva by sa v dejinách žurnalistiky našiel lepší ideový nástupca Rudého práva z päťdesiatych rokov než plátok SME. Najviac ma pobavila otázka, ako si mohlo Ministerstvo kultúry SR dovoliť podporiť titul, ktorého ukážky uverejnil mesačník Zem a Vek. To skutočne nepotrebuje komentár.

Problém našej spoločnosti je podstatne hlbší. Jeden mar-

ginálny plátok by toho veľa nezmožol, ak by mu politické elity dávali takú váhu, akú má – ak by mu dávali takú vážnosť, ako si naozaj zaslúži. Bohužiaľ, nie je to vždy tak. Tieto médiá, ak sa zosieťujú, dokážu rozpútať mediálny lynč a politici si vo všeobecnosti nechcú s nimi páliť prsty. Za iné názory vás dnes, rovnako ako v čase normalizácie, nezavrú do väzenia, ale ešte stále sú schopní stažiť, ba dokonca zlikvidovať vám profesionálnu kariéru. Rovnako ako pred štyridsiatimi rokmi sú ľudia šikanovaní, postihovaní a škandalizovaní za svoje občianske či politické postoje. Prednedávnom podobný hon na čarodejnice zažil jeden z najvýznamnejších historikov mladšej strednej generácie Martin Lacko. Stačilo, že verejne vyslovil podporu jednému politikovi. Odhliadnuc od jeho politického vkusu, každý demokrat by mal akceptovať právo každého občana na jeho politické preferencie a jeho slobodu vyjadrenia sa a voľby. Ak si tento postoj niekto dovoľí spochybniť, je to začiatok konca našej demokracie. Obávam sa však, že ten už dávno nastal.

Novoročné predvolebné vločky

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Po celonočnej kanonáde silvestrovských ohňostrojov napokon nastalo tiché novoročné ráno prvého januára. Teplomery sa blížili k nule a nasmelo začali padať vločky snehu aj na juhu Slovenska. Bilancovanie minuloročných a plánovanie tohtoročných záväzkov je bežnou tradíciou a novoročné záväzky bývajú často aj tradične porušované, lebo každodenný rytmus prináša do života všeličo iné než sviatočné podmienky a potreby. Občania Slovenska sa na Nový rok už po dvadsiaty tretikrát zobudili do reality novodobého vlastného štátu. Väčšina našich sa z tohto faktu s primeranou pokorou teší, iným je to vcelku jedno a sú ešte stále aj takí, čo sa s reálnym faktom existencie a obštatia samostatnej Slovenskej republiky nezmierili, a zrejme ani nikdy nezmieria.

Cez médiá sa občania mohli oboznámiť s myšlienkami najvyššieho predstaviteľa štátu, ktorý bol zvolený v priamych voľbách. Prezident Andrej Kiska predniesol novoročný prejav vo vysielaní televízie. Vieme, že A. Kiska má

POZNÁMKA

s posledným prezidentom Česko-Slovenska a neskôr aj prvým prezidentom Česka V. Havlom spoločné prinajmenšom jedno – poradcu Martina Bútoru, ktorý má k Slovákom svojky vzťah. To však nezabránilo A. Kiskovi, aby spomenul, že vždy prvého januára od roku 1993 oslavujeme aj vznik a existenciu Slovenskej republiky.

„Zaželajme si dnes spoločne aj dobrý rok pre našu krajinu, pre naše krásne Slovensko. Tak ako na

celom svete aj u nás boli a sú tradície aj emócie spojené s Novým rokom také silné a jedinečné, že majú silu prekryť tradíciu a emóciu dnešného nášho štátneho sviatku – vzniku Slovenskej republiky. Napriek tomu alebo možno práve preto venujme, prosím, časť svojich novoročných myšlienok, želaní či záväzkov aj nášmu Slovensku. Aby bolo Slovensko krajinou a štátom, kde majú váhu a rešpekt slová spravodlivosť, sloboda, česť, povinnosť, ale aj súcit a nádej,“ povedal prezident SR a spomenul aj problémové témy ako chudoba, zdravotníctvo, vzdelávanie, terorizmus.

„Tento rok sú pred našou krajinou dve významné udalosti. Parlamentné voľby a historicky prvé predsedníctvo Slovenska v Európskej únii. Myslím si, že je

ešte stále čas, aby sa marcové parlamentné voľby stali hlasovaním o tom, s čím u nás doma potrebujeme pohnúť. Že je ešte stále čas, aby sme v zostávajúcom období do volieb venovali pozornosť našim domácim potrebám, našim domácim povinnostiam. Slovensko dosiahlo v minulom roku dobrý hospodársky rast. Pribúdali pracovné miesta. V nasledujúcich týždňoch budete často počuť od predstaviteľov politických strán a kandidátov, čo sa u nás v posledných rokoch podarilo a čo sa nepodarilo. Ak ale tvrdíme, že sme v tomto čase ako krajina v dobrej ekonomickej kondícii, potom je správny čas rozhodnúť sa, v čom potrebujeme skutočne pridať. Do čoho predovšetkým investovať. Aké by mali byť priority Slovenska,“ povedal okrem iného prezident SR.

Onedlho po skončení prejavu potom v Bratislave na brehu Dunaja zazneli slávnostné delostrelecké salvy k štátnemu sviatku Vzniku SR. A potom v tom prvom dni roku 2016 nastalo popoludní v snehových vločkách s náznakmi prichádzajúcej zimy hlasné predvolebné ticho...

SPOZA OPONY

Je prelom rokov a jedno je jasné: vzťahy Čechov a Slovákov nie sú problémom. Nielenže nie sme v nijakej vojne, ale ani nie sme v nijakých sporoch. Naopak.

A predseda, trvalým úsilím na Slovensku je hovoriť o veciach, ktoré nás odlišujú od Čechov. Názorové rozdiely sú výraznejšie ako rozdiely etnické. Nie sme len iný národ, sme aj iný politický národ. Napriek dlhým politickým i ľudským prepleteným dejinám zaoberať sa našimi dejinami a dejinami Slovenska znamená jedným dychom aj hovoriť o odlišnom slovenskom politickom národe.

Svedčia o tom voľné debaty v uzavretých spoločnostiach. Sú ukážkou odlišnosti. Ukazujú priepasť medzi tými, čo sa hovorí navonok a čo si ľudia myslia. Na Slovensku prevláda kritické odmietanie tzv. „českej kavárny“. A vedno s tým aj odmietanie spisovateľov či herečiek zo Slovenska, vynášaných do neba v českých médiách. Vyúsťuje to do kritického odmietania „českej

kavárny“ nielen dnes, ale aj kedysi.

Hovorilo sa to pri predstavení najnovšej knihy o Alexandrovi Dubčekovi. Rázne sa odmietal český mantinelizmus

Prečo potrebujeme súkromie

Dušan D. KERNÝ

či českí mantinelisti nielen tí dnešní, kaviarenski, ale aj ich predchodcovia. Tí, ktorí to hnali v roku 1968 do prudkej konfrontácie, na ostrie noža so sovietskou veľmocou. Hovorili to obeť režimu, nastoleného po okupácii v auguste 1968. Hovoril medzinárodne známy autor. Desaťročia mal zákaz publikovania. Bol roky odsúdený na život v sivej zóne. A predseda dnes označuje známy text 2000 slov za vyslovene nebezpečnú, nemiestnu provokáciu. Ba dokonca zrušenie cenzúry v marci v roku 1968 považuje za predčasnú pro-

cie tak s Moskvou, svetovou veľmocou, ako aj so všetkými ostatnými režimami, ktoré mali možnosť zasahovať do záležitosti nášho štátu. Pritom od Západu nemohli čakať nijakú pomoc.

Všetko to, čo dnes patrí doslova ku kultovej českej politickej tradícii o roku 1968, títo ľudia s množstvom životných skúseností videli ako ak nie české zlyhanie tak neuváženu politickú provokáciu. Výsledkom nebola len naša tragédia v roku 1968, ale najmä zahubenie jediného programu na svete, ktorý hfa-

dal cestu na vytvorenie sociálneho štátu. Bol to originálny program, nebolo to len odmietnutie sovietskeho modelu, ale aj odmietnutie prevziať, bezhlavo kopírovať kapitalistický

trvalo významnej a dlhé roky vplyvnej, sa so zadosťučinením hovorilo, ako to Putin poriadne ukázal tým Turkom. Nie zo sympatií k Moskve. Skôr v tom bol blen nesúhlasu so sankciami. Všetky sankcie voči Ruskej federácii dopadajú tvrdo nielen na Rusko, o Ukrajine už ani nehovoriac, ale najmä na štáty Európskej únie, a nijako nedopadajú na USA, na americkú ekonomiku a obchod. Preto treba sankcie v európskom záujme zrušiť.

Pri pohľade na naše okolie a terajšiu európsku politiku si treba znovu uvedomiť silu kultúrnej skúsenosti Čechov a Slovákov. Bez jedinej facky sme vedeli z jedného štátu vytvoriť dva štáty. Pravda bez toho, aby do toho zasahovala Európska únia alebo NATO. Urobili sme to bez zahraničného zasahovania. Táto spoločná slovenská a česká skúsenosť nie je v dnešnej Európe s dominanciou NATO oceňovaná. Podporujú sa prezidenti, predsedovia vlád, ktorí proti vlastným občanom posielajú bombardovacie lietadlá, tanky a delá... Podporuje sa tu násilná nová del'ba Európy...

model. Hovorili nielen ľudia kedysi postihnutí, ale ľudia odmietajúci ľavicu. Ľudia, ktorí po roku 1989 nepatrili k ničomu, čo by ľavicou čo len páchlo. Ľudia s množstvom skúseností zo slovenskej i z medzinárodnej politiky.

Nebolo to brojenie proti Čechom. Bol to otvorený rozbor o skúsenostiach. Na všetko sa treba zrejme pozeráť s otázkou: Ako sa to týka nás Slovákov? To je kľúčová otázka v tom, ako mechanicky nepreberať názory iných, čo aj väčších či mocnejších.

V inej spoločnosti, takisto

SEBAOBRAHA

Podľa agentúry EPTA Európska komisia (EK) vraj dostala už v apríli 2015 na prerokovanie návrh skupiny poslancov Európskeho parlamentu (EP), aby prijala vyhlášku na zakázanie drobnej domácej produkcie kyslej kapusty (po česky kysané zelí, po nemecky sauerkraut). Skupina poslancov svoj návrh odvodila od správy o zdravotnom stave obyvateľstva Bavorska, najväčšieho zo spolkových štátov Nemecka s vyše dvanástimi miliónmi obyvateľov, kde sa preukázalo, že konzumovanie kyslej kapusty zhoršuje štatistiky zvýšenia nezdravého HDL cholesterolu najmä u mužskej časti populácie v spojení s grilovaným bravčovým kolenom a bavorskými klobáskami.

Kapustový HOAX

Zástupca bavorskej komory pestovateľov kvasenej zeleniny Hans Zucken v auguste 2015 vyhlásil, že ak EP schváli podobnú hlúposť, bavorskí zeleninári dovezú pred budovy európskych inštitúcií v Mníchove tony kapusty a nechajú ju tam skysnúť, pričom odprataniu zeleniny spreď úradov budú brániť technikou i vlastnými telami. Predseda EP Martin Schulz sa vzápätí nechal počuť, že ak bavorskí zeleninári budú trvať na svojich postojoch, pošle proti nim oddiely úspešne integrovaných a primerane vyzbrojených imigrantov z légie E-ISIL, ktorú Brusel od januára 2015 pripravoval práve na podobné prejavy občianskej neposlušnosti, prípadne voči prejavom nesúhlasu diktovaných smerníc pre menej početné štáty EÚ. Podľa správy z 12. 9. 2015 bavorskí zeleninári predbežne ustúpili, keď dostali prísľub, že kyslú kapustu budú môcť v určitom množstve produkovať a monopole predávať aj do tých štátov EÚ, na ktoré sa výnimka vzťahovať nebude. Predstavitelia potravinárskych rezortov jednotlivých štátov EÚ majú implantovať zákaz výroby domácej kyslej zeleniny do zákonných noriem členských krajín cez národné parlamenty najneskôr do 1. 6. 2016.

V Bruseli ako hlavnom meste EÚ sa v súvislosti s terorizmom diali na sklonku roka policajné razie, pri ktorých niektoré komandy našli ilegálne domáce výrobne kvasenej zeleniny. Okrem kapusty našli aj uhorky, cibuľu, cesnak, mrkvu a iné zložky potrebné na výrobu čalamády. Je podozrenie, že recepty na potravinové doplnky bez značky multi-kulti sa do širšieho priestoru EÚ dostávajú z územia Maďarska, kde vládne imigrantom nie veľmi naklonený Viktor Orbán. Slovenský premiér Robert Fico sa k veci zatiaľ nevyjadril, no podľa analytikov predvolebnej kampane na Slovensku citlivej otázke sa bude čo najdlhšie vyhýbať s prípadným svojším komentárom voči novinárom, ktorý už zdudovel: Pán redaktor, položili ste si otázku, aj ste si na ňu odpovedali.

Analytici dumajú nad budúcnosťou fermentácie zeleniny u nás. Neplatí však, že čím viac hláv, tým viac rozumu, pokiaľ ide o hlavy kapustné. Mnohé o tom vypovedá báseň Slováci, ktorú napísal už v devätnástom storočí klasik Jonáš Záborský: „Prečo sa ten slovenský ľud každého tak bojí? Doja si ho jak kravičku a on ticho stojí. Ľudia idú ako ovce, kam ich baran vedie. A ku stolu chodia vtedy, keď je poobede. Vyvolia si za vyslanca, koho im rozkázu. Keď majú raz ruky voľné, sami si ich zviažu. Či to tak má byť navesky, niet Slovákom rady? Kto si sám nevie byť pánom, nedočká sa vlády!“

Robert LANDIS

Matica chce, aby Slovensko bolo Slovákom ozajstnou domovinou
Aj slovenský juh je našou vlastou

Zhováral sa Viliam Komora – Foto: archiv autora

Matica slovenská má ako jednu z priorit starostlivosť o Slovákov na jazykovo zmiešaných územiach nášho štátu. Všeobecne môžeme uviesť, že je to najmä slovenský juh, ktorému treba vo zvýšenej miere venovať pozornosť, ale aj starostlivosť o našich občanov a jazyk. Vyštvudovaná kulturologička Mgr. Margaréta VYŠNÁ sa zaoberá touto problematikou viac rokov, v súčasnosti v rámci matičného Strediska národnostných vzťahov.

• **Problemátike postavenia Slovákov na jazykovo zmiešanom území južného Slovenska sa venujete dlhodobo. Prečo ste si vybrali takúto profesijnú špecializáciu?**

Narodila som sa a žijem v Štúrove, od detstva som bola nespokojná s tým, ako žijeme na juhu. Počas posledných desiatich rokov najmä v pozícii redaktorky v rôznych televíziách na Slovensku som nedokázala dostať problematiku Slovákov na juhu SR viac do pozornosti. To ma logicky doviedlo na stránky Slovenských národných novín a potom aj do Strediska národnostných vzťahov Matice slovenskej (SNV MS).

• **Na juhu Slovenska predsa žije väčšina Slovákov. Hlasy, ktoré poukazujú na ich negatívne postavenie, sú ojedinelé. Nie je to teda zveličovanie problému?**

Dnes už máme k dispozícii viacero analýz o situácii Slovákov na juhu. Myslím si, že sme v SNV MS urobili kus práce, máme analyzované fakty, ktoré vychádzajú z rôznych štátnych dokumentov, zo správ, z prieskumov štátnych orgánov, ktoré sme postupne zverejňovali na konferenciách vo Filakove a v Lučenci a publikujeme v SNN a v zborníkoch. Otázka problematiky práv Slovákov spočíva v správnych jednotkách – v obciach, okresoch a krajoch, a v právnom postavení Slovákov, ich účasti na riadení samospráv, rozvoji a budovaní národnej identity, vzdelávaní sa v štátnom jazyku, v používaní štátneho jazyka vo všetkých oblastiach. Ak už existuje toľko podozrení z porušovania legislatívy, najmä pri používaní jazyka a prihlásení sa k národnosti, a je taká veľká nespokojnosť obyvateľov, sú nevyhnutné prieskumy a záujem celej spoločnosti. Ústava SR zaručuje všetkým občanom SR rovnaké práva. Napokon, je všeobecne známe, že vo väčšine médií o otázku právneho postavenia Slovákov na juhu nášho územia nie je záujem.

• **Navrhujete, aby sa Matica, ale aj iné organizácie väčšmi zaoberali problémami Slovákov a neriešili postavenie menšín v štáte. Nie je to v podstate rovnaká problematika?**

Problematika je v podstate rovnaká, iba uhol pohľadu je iný. Je úplne prirodzené, alebo malo by byť prirodzené, aby sa Matica slovenská, vláda SR a štátne orgány zaoberali problematikou najmä majoritného národa v štáte. Pretože nejde o nejakú regionálnu kultúru v obciach, ale najmä o to, že

cieľ by mal byť jasný. S týmito zámerom dva roky intenzívne pracujeme v SNV na analýzach. V spolupráci s MO MS, D MS a OP MS na juhu sme realizovali dotazníkový prieskum o kompetenciách a kultúrnych potrebách Slovákov na juhu, dve veľmi podrobné analýzy komunálnych volieb a volieb do samosprávnych krajov, ale aj ďalšie dôležité analýzy týkajúce sa právnej, historickej či cirkevnej sféry. Za najprioritnejšiu úlohu považujem

M. VYŠNÁ sa zaoberá podmienkami života občanov na juhu Slovenska.

približne v štyridsiatich percentách obcí s takmer tridsaťtisíc Slovákami na juhu štátu sa Slováci aj vinou viacerých prijatých zákonov od roku 1989 podieľajú len minimálne na riadení verejných záležitostí v obci, a tým strácajú dosah na vzdelávanie svojich detí, slobodný prejav národnej identity, nehovoriac o ostatných kompetenciách obcí.

• **Ako teda navrhujete riešiť túto problematiku v rámci Matice?**

Ak určíme, ktoré oblasti na juhu potrebujú prioritnú pomoc a prečo,

začať s prácou so „stratenými“ Slovákami z obcí. Ide o obce, v ktorých Slováci tvoria menej ako päťdesiat percent obyvateľstva, a ďalej o obce, v ktorých Slováci nemajú také percentuálne zastúpenie v miestnych zastupiteľstvách, aké by podľa počtu obyvateľov – Slovákov, mali mať. Tieto obce a tamojší Slováci (ide o stovky obcí a desaťtisíce Slovákov) by mali byť pre Maticu prioritnou oblasťou na podporu vlastenectva, a to finančnou formou, podporou budovania duchovnej a hmotnej kul-

O ČOM JE REČ

Publikovanie v tejto rubrike som prevzal po Drahoslavovi Machalovi, od ktorého predčasnej smrti uplynul práve rok: desaťtoho januára sme ho pochovali na Národnom cintoríne v Martine po predchádzajúcej ponižujúcej anabáze, keď ho nedovolil primátor Bratislavy uložiť v bratislavskom Slávičom údolí. Hovoríme však radšej o pozitívnych veciach. Práve teraz cez vianočné sviatky som si vybral z knižnice Drahošovu knihu *Veterné topánky*. Je to nádherný cestopis, venovaný francúzskemu Provence. Odcitujem, ako vlastne vznikla myšlienka na názov diela: „Nedávno som sa prehrabával v skrini a našiel som staré topánky (za študentských čias sme ich volali spencerky), v ktorých som podnikol svoju prvú cestu a neskôr som prešiel kus sveta... Zostal som dojatý stáť a očami som pohľadával veterné topánky, v ktorých bol zaznačený zázrak objavovania. Pohľadal som očami pár verných svedkov, ktoré ma vždy zaviedli domov. Z ciest, čo ma naučili skromnosti a pokore.“

Hneď prvá kapitola o Marseille vás chyťá za srdce. „Dobrý deň, marseillskí rybári! Pozdravuje vás suchozemčan s oboma nohami na zemi, ktorý vám

v kútiku srdca úprimne závidí... Váš pohľad a jeho diaľku.“ Machala je neobyčajne citlivý pozorovateľ, s bravúrou maliara vám vykreslí nielen nekonečnú dialavu mora, ale aj atmosféru starodávneho prístavného mesta s jeho tajuplnými uličkami, námornickými krčmami. Ocítne

Nepokojná Machalova duša

Peter ŠTRELINGER

sa s autorom v Bare u dvoch bratov, aby ste si po vzore morského vlka okoštovali rum svätého Jakuba, zažijete tu pravú bitku štamgastov, lebo „v Marseille človek ani na chvíľku nemôže prepadnúť bezstarostnosti“. Machalove cestopis je zaplnený živými ľuďmi, ktorých náhodne stretol, ale aj významnými osobnosťami, s ktorými vás dôverne zoznámí: objavuje pre seba, a samozrejme i pre nás čitateľov, francúzskeho maliara a karikaturistu Honoré Daumiera, ktorého detstvo je spojené s proletárskou marseillskou štvrtou Panier. Kapitulu venoval aj otcovi slávneho divadelného Cyrana Edmondovi Rostandovi, nezabudne pritom na paralelu

a bratislavskú inšpiráciu autorov Peteraja, Štrassera, Hammela, Vargu a libretistky Alty Vašovej, ktorí v roku 1977 uviedli na bratislavskej Novej scéne úspešný muzikál *Cyrano z predmestia*. Inšpirujúco na nás zapôsobí Drahošovo rozprávanie o maliarovi Monticellim, ktorého obdi-

vovali nielen Vincent van Gogh, Cézanne i Paul Gauguin, ale i slovenskí maliari Miloš Bazovský a Cyprián Majerník, lebo aj ich tvorba nesie stopy tohto slávneho marseillského rodáka... Marseille je osudovým mestom pre slávneho burliváka, francúzskeho „prekliateho“ básnika Artura Rimbauda, ktorý skončil svoj tridsaťsedemročný život v tamojšej nemocnici Conception. Popri Marseille je v tomto vztužujúcom a objavnom cestopise dominujúce juhofrancúzske mesto Arles, ktoré bolo Drahoslavovi Machalovi zas blízke vďaka pôsobeniu milovaného holandského maliara Vincenta van Gogha. „Najväčším šťastím na ceste v cudzine

túry, ale aj témou komunikácií so štátnymi orgánmi. Všetky tieto úlohy Matica slovenská, matičné pracoviská vlastne vykonávajú, ale myslím si, že na základe spomenutých analýz by sme ich mohli robiť ešte efektívnejšie, masívnejšie a cielenejšie.

• **Ostatné rokovanie komisie výboru MS pre národnostné vzťahy potvrdilo priority v tejto oblasti...**

Najprv je potrebný systém. Ten by mala pomôcť vytvoriť komisia v spolupráci so SNV. Tento systém má zmysel vtedy, ak si ho postupne osvoja všetky orgány a ustanovizne MS. Komisiu pre národnostné vzťahy vidím v úlohe iniciatívneho orgánu a ako priestor pre jednotné stanoviská a návrhy. Navrhla som tri koncepcie, ktoré sú realizovateľné v rámci matičnej Stratégie – Správa o postavení a právach Slovákov na národnostne zmiešanom území SR (realizácia Správy je už zapracovaná do pripravovanej matičnej Stratégie), Národný a kultúrny rozvoj slovenského juhu a Memorandum kultúrnych potrieb, ktoré plánujem predložiť komisii. Keďže Národný a kultúrny rozvoj slovenského juhu predstavuje iba zmenu koordinácie a systému práce matičných pracovísk, nepotrebuje zvýšenie finančných prostriedkov, zamestnancov a ani viac práce. Memorandum má tvoriť rámcový dokument Matice slovenskej, v ktorom sa určí, v ktorých oblastiach hospodárskeho, ekonomického, kultúrneho a duchovného rozvoja bude pôsobiť. V rámci koncepcii je potrebný aj súpis pamiatok národných osobností a dejinám na juhu, ale aj zjednotenie používaných terminológií súvisiacej s národnostnými vzťahmi. Na poslednom zasadnutí komisia napríklad prijala stanovisko k matičnej Stratégii. Navrhuje predsedníctvu MS rokovať s ministerstvom školstva o konkrétnych postupoch, schválila zostavenie dvojčlenných či trojčlenných skupín matičiarov, ktorí by mali iniciovať rokovania na rôznych úrovniach s predstaviteľmi verejnej správy.

Matica so svojou dlhodobou budovanou organizačnou štruktúrou v regiónoch má všetky potrebné prostriedky na šírenie cielenej osvetly a výchovy k vlastenectvu. Tie môžu byť kľúčom k revitalizácii spoločnosti a súčasne tak zvrátiť nežiaduci stav na juhu.

Aj v tom je jedinečné a nenahradiiteľné miesto Matice slovenskej v SR.

je však stretnúť človeka. Skutočného, nezištného, ľudského. Veď je šťastím stretnúť ho aj doma...“ Toto hľadanie „Zeme ľudí“ (názov som si vypožičal od Saint-Exupéryho, jeho ďalšieho obľúbenca) je príznačné nielen pre cestopisy, ale pre celú tvorbu Drahoslava Machala. A tu sa odráža aj jeho vlastenectvo: „Moja vlasť ma naučila divať sa i vidieť. Azda aj preto som mohol uvidieť a pochopiť Provence,“ to je posledná veta prvej knihy *Veterné topánky*, ďalšiu napísal o *Talianku* a tú tretiu o *Rusku*. Zhodou okolností, niektoré kapitoly z cestopisu o *Rusku* sú mi dôverne známe, na jednej z ciest som bol s Drahošom spoločne, navštívili sme spisovateľské mestiečko Peredelkino a tam drevnú vilku Pasternaka, autora nesmrteľného románu *Doktor Živago*. Na Pasternakovom hrobe podľa starého slovenského zvyku sme našli tradičné ruské jedlo – pirôžky a fľašu vodky. Tento zvyk i ja dodržiavam pri návšteve hrobov svojich blízkych, fľaštičkou slivovice pokropím rov svojho otca i kamaráta Drahoslava! „Každý, kto miluje diaľky, má nepokojnú dušu!“ Po roku, čo Drahoslav Machala nenávratne odišiel do modrých diaľav, citíme, ako veľmi nám chýba tá jeho „nepokojná duša“.

Výhľad do roku 2016: nemáme východiská z nakopených problémov Padli masky európskeho pokrytectva

Do nadchádzajúceho roka netreba vstupovať ani s ružovými, ale ani s čiernymi okuliarmi. Slovensko a Slováci sa budú vecne prispôbovať, práve tak ako ich politická špička, v riešení problémov, ktoré poznajú, a ťažkostí, ktoré ich čakajú. Do roku 2016 idú s vedomím, že nikto nemá jednoznačný recept na riešenie problémov.

Dušan D. KERNÝ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Mocenský boj sa odohráva a bude odohrávať vo svete, kde dominujú záujmy finančného kapitálu. Finančný kapitál a vojensko-priemyselný komplex najväčších štátov diktuje alebo si podmaňuje a ovláda celé štáty.

Slovensko ako člen Európskej únie desať rokov usilovne hlasovalo za všetky postupy spoločenstva, robí tak doteraz. S výnimkou jedného prípadu, keď sa po prvý raz po desaťročí poslušnosti a prispôbovania rozhodlo ohradiť proti tomu, aby nemuselo povinne rešpektovať pridely utečencov podľa pokynu bruselskej administratívy.

Nech sú argumenty vlády a jej kritikov akékoľvek, je jasné, že skôr či neskôr

musela nastať situácia, keď sa členský štát kriticky ohradí proti bruselskému diktovaniu. Dôvod je jednoduchý: európska administratíva sa zaoberá sama sebou natoľko, že nie je schopná zásadne dlhodobo usmerňovať európsky vývoj a najmä poskytovať východiská z problémov a predchádzať kríze systému EÚ.

■ PODIEL NA ROZVRATE

EÚ nie je schopná ani predvídať či vyhodnotiť následky vlastných činov. Boli to kľúčové štáty EÚ, ktoré rozvrátili v roku 2011 Líbyu, podhodili na lynčovanie jej diktátora Kaddáfího takmer v priamom televíznom prenose. Pritom tá istá EÚ platila Kaddáfímu veľké sumy za to,

že zadržoval masy utečencov, doslova reguloval na požiadanie EÚ počet tých, ktorým umožnili prepraviť sa cez Stredozemné more.

Pri bombardovaní Líbye nešlo o európsku politiku a jej potreby. Išlo najmä o záujmy francúzskeho prezidentského systému N. Sarkozyho. Následky však znášame všetci. Neboli to vonkoncom ani záujmy EÚ a ani záujmy európskej demokracie, o čo išlo v Líbyi. Nebolo by to treba pripomínať, keby sa to isté neopakovalo dnes v Sýrii, akurát len s iným francúzskym prezidentom.

■ PAMÄTNÝ PODRAZ

Prípad Líbye bol prvý, keď schválenie bezletovej zóny nad týmto štátom na pôde OSN umožnilo hlasovanie Ruskej federácie. Lenže štáty NATO to premenili na letecké nálety a rozhodli o rozvrátení štátu. Rozvrat Líbye trvá dodnes. A v nových pomeroch dokonca došlo – po prvý raz k vraždeniu amerického diplomatického personálu. Preto dnes, keď Ruská federácia zasahuje proti teroristom v Sýrii ako jediný štát s účinnou pomocou jedinej schopnej pozemnej sily – vládnej armády, je v tom aj časť ruskej skúsenosti s podrazom štátov NATO v prípade Líbye.

■ PRÍPAD TURECKO

Prípad Turecka je takisto zlyhaním predvídavosti EÚ. Štyri roky vojny v Sýrii a milióny utečencov boli potrebné na to, aby EÚ až na konci roka 2015 ledva-ledva hľadala riešenie. Je to kľúčový problém roku 2016. Pritom celý rok 2015 vlny utečencov, prepúšťané do Európy najmä z Turecka, rozvrátili pomery v EÚ. Zastihli tak špičku, ako aj masy obyvateľov sta-

rého kontinentu úplne nepripravené. Je jasné, že predvídavosti politiky EÚ nemožno dôverovať. Prinajmenšom sa na to nemožno spoliehať. Európa, ktorá zanedbala Turecko, teraz obviňuje jednotlivé štáty z nedostatku schopnosti európskej solidarity a hrozí krátením financií. Pritom EÚ v prípade Turecka zmeškala niekoľko vlakov. Stratený čas v pomoci s miliónmi migrantov v Turecku dobieha až teraz miliardami eur. Nimi chce oneskorene upchať „diery“, ktorými Turecko prepúšťa utečencov do Európy.

■ DVOJTVÁRNE POSTOJE

Možno sa vôbec sporiť o to, či Európska únia zlyhala alebo „len“ prijíma rozhodnutia oneskorene? Celý rok nebola EÚ, okrem nátlaku a vyhrážok, schopná nájsť východiská pre svojich malých a „mladých“ členov. Padla maska dvojtvárnosti európskeho pokrytectva. V prípade Turecka ide o autoritatívny štát. Za krvavého zastráňovania sa tam konali v jednom roku dvoje voľby, len aby sa upevnil vládný režim a potlačila demokratická opozícia. Armáda vedie nemilosrdnú vojnu proti menšine na tureckej pôde i za hranicami Turecka. Od roku 1984 len v samotnom Turecku zahynulo štyridsaťtisíc ľudí, tri tisíce kurdských dedín bolo zničených, materiálne škody sa odhadujú na osemdesiatštyri miliárd dolárov.

Toto ťaženie sa neskončilo, teraz pokračuje. O slobode tlače, slobode slova, na rozdiel od Ruska, sa prakticky nedá hovoriť. Turecko je však jediný členský štát NATO, ktorý má silu zmeniť pomery v oblasti. A tak kým kurdská menšina (jej organizácia PKK) je vyhlásená za teroristickú, Turecko dostáva vojenskú pomoc od USA neohraničene. Treba poznať čo najviac podrobnosti o Turecku aj preto, aby sme pochopili dvojtvárnosť politiky EÚ, na ktorej sa plne zúčastňujeme v prípade protiruskej kampane. Všetky obvinenia o nedodržiavaní ľudských práv, slobody slova, slobody tlače a vymožitelnosti práva, o autoritatívnom režime prezidenta Putina v Rusku blednú v porovnaní s Tureckom a politickým systémom jeho prezidenta Erdogana. Narastajúci Erdoganov islamizmus v Turecku vyvoláva v Európe

skutočné znepokojenie. Pravoslávie prezidenta Putina so staroslovanským liturgickým jazykom pobožnosti a do istej miery úplne zhodnými slovanskými cyrilo-metodskými koreňmi je predsa len bližšie. Pritom osemdesiatvym miliónom Turkov sľubujeme bezvízový vstup do EÚ, ktorej hranice pred Rusmi čoraz väčšmi zatvárame.

■ ZJAVNÉ POKRYTECTVO

Práve v porovnaní politiky voči Rusku a voči Turecku sa naplno odhaľuje dvojtvárnosť, pokrytectvo oficiálnej politiky EÚ. Vývoj v roku 2015 je nám v tom poučením do roku 2016. Dnes zreteľne vidno, aké škody spôsobila EÚ nepredvídavou politikou, resp. falošnou politikou šírenia európskych hodnôt voči Ukrajine a Rusku. Sankcie, po ktorých sa predsa už rámec rusko-európskych vzťahov veľmi dlho nevráti do polohy strategického partnerstva, nie sú x; v záujme jednotlivých európskych štátov, vrátane Slovenska.

Vecný pohľad na scénu roka 2015 nám ukazuje pomalosť európskej politiky. Zväčšuje sa vzdialenosť medzi bruselskou administratívou a špičkou EÚ od občana. Narastá závislosť EÚ od rozhodnutí politiky NATO. Vytratilo sa presvedčenie, že NATO je kolektívna obranná organizácia. Je to naopak. Súhra EÚ a NATO v mnohých prípadoch ukazuje, že presadzovanie európskych hodnôt je len zásterkou pre mocenskú dominanciu Západu.

■ NOVÁ HRANICA

Podiel akoby zámernej nepredvídavosti EÚ na vzniku konfliktov na Ukrajine, Blízkom východe, v Turecku či v otázke migrácie, násilné vytváranie z rusko-ukrajinskej hranice novú hranicu Európy, povedie aj v roku 2016 k zvyšovaniu vojenských rozpočtov štátov EÚ a NATO a k nárastu militaristickej propagandy. Pritom tak v prípade Blízkeho východu, ako aj v snahách zvrhnúť terajší ruský režim a trvalo strategicky oslabiť Rusko sme zavliekani do konfliktov, ktoré nie sú naše. Konfliktov, kde Západ doteraz trvalo zlyhával a doteraz ešte nikdy nenašiel trvalé riešenie.

Pred nami je rok tvrdých snáh o zmenu slovenskej verejnej mienky Kto a čo vlastne škodí Slovensku

Slovensko je jediný stredoeurópsky štát, kde verejnú mienku denne formujú zahraničné médiá. Prvé referendum v republike proti migrantom vzniklo v obci, kde sledujú len televíziu susedného Maďarska. A práve táto krajina mala problémy s desiatkami tisíc migrantov.

Dušan D. KERNÝ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Maďarsko začalo v polovici roka 2015 stavbu prvého plota na európskej hranici od čias pádu Berlínskeho múru pred štvrtstoročím.

■ PRIESTOR NA KRITIKU

Aj na Slovensku sledované české televízie a denníky dávajú prestížny priestor najostrejšim kritikom terajšej slovenskej vlády, a osobitne jej predsedu. Odtiaľ vieme, že premiér Fico už označuje každého moslima za teroristu. Z celonemeckých novín sa dozvedáme: „Ťažko možno od krajiny, ktorá sa nevie vyrovnáť s kolaboráciou s nacistami počas druhej svetovej vojny a s kolaboráciou s povojnovou stalinistickou diktatúrou, očakávať, že sa stane demokratickou a otvorenou svetom. Slováci sa nevedia vyrovnáť so svojimi dejinami a falšujú ich.“ Aby toho nebolo málo, najnovšie zisťovanie verejnej mienky občanov EÚ v Euro barometri otázkou, či treba viac rozhodnutí na európskej úrovni a nielen na úrovni národných vlád, prinieslo veľké rozdiely. A Slovensko, ako inak, je na chvoste. Väčšina štátov chce, aby rozhodovala EÚ, ale na Slovensku je to naopak.

V celej Európe prudko rastú obavy z migrácie a z terorizmu. Najväčším problémom Európskej únie a jej členských štátov sú na prahu roku 2016 práve prisťahovalci, migrácia. V tomto Slovensko nie je nijakou výnimkou. Rozdiel je však medzi tým, že v Estónsku, Poľsku a na Slovensku je len štyridsať percent ľudí za to, aby sa rozhodovalo v Bruseli, a nie v Bratislave. A aj z tých,

ktorí súhlasia so záväznými kvótami prerozdelenia utečencov, je len slabá nadpolovica (51 percent) aj za záväznú kvótu. Prijímanie žiadateľov o azyl – v tom sa zhodnú Česi a Slováci – najmenej sa to pozdáva občanom práve

V takejto situácii mnohí naši svoju ikonu v prezidentovi Zemanovi a v jeho veľmi pôvodných vyjadreniach na tému migrácie. Niektoré „hlášky“ prezidenta Zemana veľmi rýchlo zľudovali aj na Slovensku. Od vyhlásenia, že „nie každý moslim je

týchto dvoch štátov, ledva 31 percent je za, kým európsky priemer je 78 percent.

■ ZEMANOVA POPULARITA

Výsledky tohto prieskumu však nemožno vysvetliť len nejakou demokratickou a integračnou zaostalosťou slovenského obyvateľstva, ale aj tým, že rozhodnutia Európskej únie tu nemajú takú autoritu ani v odborných kruhoch, akú by mohli mať. Európska politika je stále málo zrozumiteľná, stále nie je blízka občanovi.

terorista, ale je pozoruhodné, že každý terorista je moslim“, až po vetu paradoxne z vianočného posolstva o tom, že „tahle země je naše a není pro všechny“. Názor prezidenta Zemana, že Európa čelí organizovanej invázii, a nie utečeneckej vlně, je názor mnohých. Tento Zemanov výrok obletel doslova celý svet.

■ ZA ODSŤUPENIE KISKU

V takejto situácii sa profiluje slovenský prezident takmer beznádejne práve

opačne. Natoľko opačne, že sa postavil proti vláde a väčšine parlamentu v kľúčových otázkach migrácie. Jeden z novinárov, ktorý s ním inak dlhodobo a vytrvalo súhlasí a je na prezidentovej strane, sa vyjadril, že za takýto postoj na pôde parlamentu by „prezident mal odstúpiť“. Išlo najmä o to, že zahraničnopoliticky škodí Slovensku. Téma, kto škodí Slovensku, dlho nebola v médiách aktuálna.

Kdeko si tiež vybavoval či vybavuje účty s nemeckou kancelárkou Merkelovou, ktorá to cíti asi tak ako slon štipanie muchy. A tak lokálna senzácia, že propezičenský novinár Hrabko odrazu volal po odstúpení prezidenta za poškodzovanie záujmov štátu v zahraničí, osobitne na pôde Európskej únie, akosi zapadlo. To však neznamená, že problém poškodzovania záujmov Slovenska reálne nejestvuje.

■ SME KOLABORANTI

Paradoxne najviac protislovenského sme mohli sledovať v českej televízii a v poprednom českom denníku. Tam si zavolali bývalú herečku a diplomatku, bývalú členku zanikajúcej politickej strany, aby vyčistila žalúdok nielen Čechom a Slovákom, ale aj Maďarom zároveň, prezidenta Zemana nevynímajúc. Stredná Európa je podľa nej nebezpečné územie, Stredoeurópania sú kolaboranti, ktorí za vidinu kariéry či zisku skonfiškovaného majetku ľahko menia názory.

Je však skutočne v slovenskom záujme vylúčenie vládnej strany a jej predsedu z celoeurópskej organizácie sociálno-demokratických strán? Je naozaj slovenským záujmom medzinárodná izolácia vládnej strany? Otázkou je, či naozaj možno hádzať do jedného vreca maďarskú politiku a predsedu V. Orbána, nehovoriac o terajšej poľskej, s pomermi na Slovensku a s osobou R. Fica. Je predsa obrovský rozdiel medzi maďarskou politikou „trianonskej“ krivdy a potreby nápravy Trianonu, na základe ktorého vzniklo dnešné Maďarsko, ako aj Česko a Slovensko, a našim

prístupom k dejinám. Je rozdiel medzi režimom strany FIDESZ, pomermi v Maďarsku a v Poľsku a situáciou na Slovensku! Odstránenie vládnej strany a jej predsedu, volanie po zablokovaní, teda brzdení jeho politiky, je neuveriteľne drzá požiadavka rozloženej parlamentnej opozície.

■ NEPATRÍME DO EURÓPY

A pridávajú sa ďalší. Z teórie kolaborantstva vychádza aj nová generácia – ako spisovateľ Michal Hvorecký (1976). V celonemeckom denníku Süddeutsche Zeitung povedal, že terajšia vláda je protieurópska, popiera, že tu je korupcia a falšuje dejiny. Treba sa nádejať, hovorí Nemcom Hvorecký, že Európa konečne pochopí, že Fico a jeho sociálna demokracia nikdy neboli naľavo, ale vždy pravicovo oportunistický, nacionalistický, korumpovaní oligarchami a prispeli k podkopávaniu právneho štátu. Takáto Ficova politika dobre pôsobí u voliča, veď Slovákom vyhovuje tváriť sa ako obeť. Ale na to treba nových nepriateľov. A tých si na Slovensku vytvárajú z Rómom, homosexuálov a teraz najnovšie z migrantov.

Toto všetko a mnoho iného o slovenskej hystérii z migrantov, ktorej hlavným predstaviteľom je predseda vlády Fico, si môže nemecký čitateľ prečítať v situácii, keď narastá kritika kancelárky Merkelovej v jej vlastnej strane a u jej vlastných voličov – v štáte, kde sa na vstup do parlamentu pripravuje vyslovene protimigrantské politické hnutie a organizujú sa masové protimigrantské pochody. Vytvárajú sa dojem, že na Slovensku nie je stále možná demokracia, že ešte stále je tu zaostalý, kolaborácia so všetkými zločineckými režimami zatajujúci národ a pomery sú ako na Balkáne, je v roku 2015 pozoruhodne deklasujúci výkon. Nijako neprosieva Slovensku. Nezodpovedá skutočnosti a pravde. A svedčí o „kolaborácii“ s tradične Slovensku a Slovákom nenaklonenými médiami. Autori prospievajú najmä cudzím mediálnym a politickým záujmom.

NÁZOR

Vari každý už počul vetu: Neznalosť zákona neospravedlňuje. Podľa úradov to znamená, že o všetkom, čo bolo uverejnené v Zbierke zákonov, platí domnienka, že dňom uverejnenia sa stalo známe každému, koho sa to týka. Domnienka o znalosti vyhlásených všeobecne záväzných právnych predpisov je nevyvrátená. Tento zákonný alibizmus má zabezpečiť, aby sa nikto nemohol odvolať na to, že právne predpisy, ktoré nevyužil či porušil, nepozná. Napriek uvedenej zákonom krytej domnienke je však zrejme, že vždy pôjde iba o právne zakotvenú fikciu, nie o zobrazenie skutočného stavu.

Právne povedomie

Kto sa má vyznať v tej pavučine paragrafov? Nuž ale vážení, poznať aspoň v základnom rozsahu právne predpisy, ktoré sa týkajú občana ako jednotlivca, a byť si vedomý svojich práv a povinností, to by malo byť v záujme každého bez ohľadu na vzdelanie a profesiu. V živote sa človek stretne so situáciami, v ktorých nestačí laická orientácia v právnych otázkach. Ak občan nemá právnické vzdelanie, má možnosť, ba niekedy dokonca povinnosť využiť služby právnika, najčastejšie advokáta. Podľa čl. 47, ods. 2 Ústavy SR každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom. Takýmto zákonom môže byť niektorý z procesných predpisov, ale okrem toho aj zákon o advokácii či zákon o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi.

Pojem právna pomoc však nemá univerzálnu definíciu. Konkrétne zákony ju vymedzujú na svoje ciele, lebo obsah pojmu sa čiastočne prekrýva s výkonom advokácie a úzko súvisí s pojmom právne služby. Vo všeobecnosti si to stačí pamätať takto: Pod právnu pomoc možno zahrnúť právne poradenstvo, pomoc pri mimosúdnych konaniach, spisovanie listín o právnych úkonoch, spisovanie podaní na súdy, zastupovanie v konaní pred súdmi, orgánmi verejnej moci a inými právnymi subjektmi a vykonávanie súvisiacich úkonov, obhajobu v trestnom konaní a podobne.

Osobám v materiálnej núdzi poskytuje právnu pomoc podľa podmienok presne vymedzených zákonom Centrum právnej pomoci. Jeho pôsobnosť sa však vzťahuje na poskytovanie právnej pomoci len v občianskoprávných, pracovnoprávných a rodinnoprávných veciach. Poskytovanie právnych služieb, najmä od advokátov, je platenou činnosťou. Častou námietkou podávateľov podnetov je, že vzhľadom na ceny sú tieto služby pre nich nedostupné. Právny poriadok pamätá aj na tých, ktorí si právnikov nemôžu zabezpečiť za vlastné prostriedky.

Základom oficiálnej právnej pomoci však je, že ju poskytujú osoby s právnickým vzdelaním ako súčasť svojho povolania, teda nie poradenstvo v krčme. V najširšom rozsahu ju poskytujú advokáti, ktorí svoju činnosť môžu najuniverzálnejšie vykonávať pre všetky právne odvetvia. Zrejme preto si aj účtujú až príliš univerzálne vysoké ceny, dražšie sú teraz už asi len zubári... Pôsobnosť Centra právnej pomoci, ktoré poskytuje právnu pomoc osobám v materiálnej núdzi, je obmedzená len na niektoré právne odvetvia. Keďže vieme, že zákon neznamená vždy aj právo, skúsme spoločne veriť, že skutočná spravodlivosť občas prerazí aj cez justičnú moc...

(rkh)

Mojmír MAMOJKA: Právneho povedomia medzi ľuďmi nikdy nie je dost
Vzdelávanie nie je stratený čas

Za vysokoškolského profesora ho v roku 1999 vymenoval prezident SR. Pôsobil v pedagogických aj akademických funkciách viacerých vysokých škôl. Od roku 2006 bol poslancom Národnej rady SR, v parlamente mal okrem iných pracovných povinností aj funkciu predsedu Ústavnoprávneho výboru NR SR. Do marcových parlamentných volieb sa rozhodol nekandidovať. Plénum NR SR ho v jeseni v roku 2015 zvolilo za sudcu Ústavného súdu SR; vymenovanie sudcu do funkcie má v kompetencii prezident SR. Profesor Mojmir MAMOJKA ako významný člen Matice slovenskej sa ochotne podelil so svojimi názormi s čitateľmi SNN aj so širšou verejnosťou.

Zhovárал sa Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

• Pán profesor, nevychádza z našich vysokých škôl každoročne až priveľa vyštudovaných mladých ľudí, ktorí promovali na právnických fakultách?

Začnem túto odpoveď známym pravidlom, že všetko je o ľuďoch. Možno je to svojím spôsobom fráza, ale je to aj pravda. Ak si vezmete štatistiku a percentá vysokoškolsky vzdelaných ľudí v celej našej populácii medzi dvadsiatym piatym a šesťdesiatym piatym rokom života, čo je pracovne najproduktívnejší vek každého človeka, tak počet vysokoškolsky vzdelaných ľudí na Slovensku nie je ani zďaleka taký vysoký ako v iných vyspelých krajinách, ako sú napríklad Kanada, Japonsko, Holandsko a ďalšie. Ide v podstate skôr o kvalitu a štruktúru vysokých škôl. Tu sa ukázal, podľa mňa, zásadný problém už v roku 1990. Vtedy sa zbytočne zideologizoval aj určitý plánovací proces pri ďalšom vývoji spoločnosti a rezignovalo sa na vzťah štruktúry slovenskej ekonomiky a jej potrieb pri určitých druhoch profesií. Všetko išlo až príliš spontánne, čo bola chyba. Dnes sa tento stav právne čisto a bezbolestne napráva už dosť ťažko. Zrejme to môže vyriešiť len demografická krivka a akreditačný proces vysokých škôl.

• Nájdu si podľa vašich skúseností u nás vyštudovaní mladí právnici aj primerané uplatnenie v rámci rôznych segmentov právnickej praxe, najmä ak prirodzene očakávajú zaujímavé platové podmienky?

Iste si uplatnenie nájdu. Je len veľmi málo nezamestnaných právnikov. Druhou vecou už je, že mnohí nevykonávajú akési vysnivané a „klasické“ povolania, akými je sudca, advokát, prokurátor alebo notár. Právnické vzdelanie je univerzálnym vzdelaním a ten, kto sa chce uplatniť, musí najprv prejsť v praxi aj určitou špecializačnou etapou, ale pracovať v niektorom právnickom odbore, ak chce, v princípe môže. Treba si však uvedomovať aj fakt, ktorý pred rokom 1990 v praxi aktuálny nebol – silné konkurenčné prostredie i v oblasti práva, a teda aj zamestnania či výkonu práce právnikov. To je však len dobre. Čo sa týka zaujímavých platových podmienok: ja zvyknem hovoriť, že zdravie, láska a peňazí nikdy nie je dost. Mladí ľudia by mali byť trochu trpezlivejší a usilovať sa pochopiť, že všetko v živote má svoju postupnosť i čas, nemožno chcieť hneď a naraz všetko. Nechcem to však generalizovať...

• Venujete sa chvíľu právnemu povedomiu radových občanov: Je v súčasnosti, podľa vás, primerane dostatočné vo všeobecnom ponímaní?

Právneho povedomia nikdy nie je dost. Iste by mohlo byť vyššie. Je to však tiež dôsledok niečoho, napríklad aktuálneho hodnotového rebríčka, ktorý je vedený predovšetkým materiálými a často len povrchnými hodnotami, zameranými na efekt bez primeraného obsahu. Odvíja sa to však aj od dôvery v štát a najmä v justíciu, ktorá, ako všetci vieme, z pohľadu verejnosti nie je na tom nijako slávne. O našej justícii sa už veľa diskutovalo a ešte sa aj bude. Je tak trochu našim národným športom, že neraz uvalíme akúsi kolektívnu vinu na určitý profesionálny stav, čo je doslova nešťastie. Nie je nič horšie ako kolektívna vina. Aj v justícii je drvivá väčšina odborne zdatných a morálnych sudcov. A tú „inu“ menšinu si musí spomedzi seba vypudieť samotný súdny stav.

• Ako si možno vysvetľovať smutný fakt, že v našej republike sú vydané exekúcie na vyše štyridsaťtisíc dôchodcov?

Aj tento stav je „len“ dôsledok niečoho. Príčiny sú dlhodobejšie a hlbšie. Ak by sme ich chceli zhrnúť a do určitej miery zjednodušiť, možno medzi ne istotne zaradiť slabú finančnú gramotnosť ľudí, snahu často aj naivne získať parlament, prijala v poslednom období aj viacero legislatívnych úprav, ktoré by rôzne nekalé finančné praktiky mali minimalizovať.

• Spomenuli ste slabú finančnú gramotnosť populácie, predtým ste povedali, že právneho povedomia nikdy nie je dost. Možno je chyba aj kdeśi vo vzdelávaní na nižších stupňoch škôl. Majú napríklad maturanti aspoň základy právneho povedomia a vedomostí, ktoré by im pomohli zorientovať sa v praktickom živote plnom prepletených sietí paragrafov?

Vzdelanie človeka nie je len o jednom stupni školy. Ide o celú vzdelávaciu reťaz – od predškolskej výchovy cez základnú a strednú školu až po prípadne vysokoškolské vzdelanie. Nedá sa vytrhnúť jeden článok z tejto reťaze a vyhodnotiť ho izolovane. Učiteľ a žiak alebo študent sú neoddeliteľnými stranami tej istej mince. Kvalita jedného podmieňuje kvalitu druhého. Jedným z problémov Slovenska je aj príliš veľa pedagogických fakúlt, a nie vždy s dostatočnou kvalitou. Najzákladnejšou otázkou nášho vzdelávacieho systému je však celkový status učiteľa, vrátane jeho materiálneho ohodnotenia, ktoré, žiaľ, naozaj nie je na primeranej úrovni. Je jasné, že sa to odvíja od ekonomických možností štátu, pričom sa veľa vecí už čiastočne pohlo dopredu, ale stále zrejme málo dynamicky. Okrem uvedeného mňa osobne dosť mrzí, že sa z pojmu pedagogický proces vytráca slovné spojenie výchovno-pedagogický. To je škoda.

• Pomerne dosť rokov ste ako poslanec pôsobili v NR SR, zároveň ste boli aj vysokoškolským pedagógom. Dalo by sa medzirezortne pôsobiť na ministerstvá, aby sa základy všeobecného právneho rozhradu dostali cez rôzne formy vzdelávania medzi široké vrstvy občanov nielen v školách, ale napríklad aj formou kurzov a školení hoci aj v domovoch

dôchodcov? Malo by to aj nejaký praktický význam?

Iste by sa to dalo. Súhlasím s vami. To už je však otázka pre budúcu vládu a jednotlivých rezortných šéfov, aby koordinovali viaceré aktivity v tejto oblasti tak, aby mali potrebný efekt. Nijaká vzdelávacia aktivita, a je v podstate jedno na akej úrovni, nie je nikdy strateným časom a energiou.

• Ste aktívny aj v publikačnej činnosti. Nedávno ste okrem predchádzajúcich iných ocenení, a nie prvýkrát, dostali od Literárneho fondu cenu za vedeckú literárnu prácu publikovanú v roku 2014. Právnickú literatúru však laici dosť ťažko akceptujú. Pomohlo by verejnosti vydávanie kníh, ktoré by osvetľovali zákutia paragrafov popularizačnou, teda jednoduchšou formou?

Určite. Neraz tvrdím, že ak má byť právnik naozaj špičkovým reprezentantom svojho remesla, mal by byť najmä odborníkom v špecializácii, ktorú robí. To by malo byť samozrejme. Do kompletnej mozaiky jeho kvality však nevyhnutne patrí rétorická schopnosť, musí byť teraz trochu aj psychológ, herec, ale aj dramaturg najrôznejších, neraz veľmi zložitých životných situácií. Sám som sa často pokúšal či už pri prednáškovej, alebo publikačnej činnosti robiť ju tak, aby mi adresát rozumel. Musíme si uvedomiť, či už prednášame, alebo píšeme, že to nemá byť exhibicionisticky pre seba, aby sme my boli spokojní so sebou, ale najmä aby boli spokojní tí, pre ktorých to robíme. Do akej miery sa mi to podarilo, to už musia posúdiť iní.

• V rámci vyššej politiky ste sa rozhodli v najbližších parlamentných voľbách už nekandidovať za poslanca. Nebude vám ľúto za parlamentnou „haravarou“?

Naozaj úprimne som myslel to, čo som aj povedal – na parlamentnej pôde by mala byť nielen pestrá profesionálna mozaika, ale aj primeraná veková štruktúra, vrátane mladých. Žiaľ, ako to už u nás býva, niektoré médiá to zironizovali v tom zmysle, že som bol v podstate vyhodnený z kandidátnej listiny. Je to úplný nezmysel. Som rád, že aj premiér to povedal v médiách tak, ako to naozaj bolo. Sám a dobrovoľne som sa rozhodol už nekandidovať. Myslím si, že desať rokov parlamentnej práce bolo dosť, okrem iného aj preto, že som bol predsedom naozaj nie ľahkých výborov, či už ide o ústavnoprávny, alebo „školský“. Tam sa naozaj nemožno len tak vyzieť, aj keby ste sa chceli. Okrem uvedeného,

osobne by som privítal aj v NR SR, i keď to je najmä politická pôda, viac odbornosti a celkovej profesionality. Demokracia tam vyniesla aj viacerých „polyhistorov“, ktorí podľa mňa patria celkom inam ako do vrcholného zákonodarného zboru. Takže skrátka a dobre, dospel som k rozhodnutiu, že napriek tomu, že to boli zaujímavé roky, stačilo.

• Národná rada SR vás v jeseni minulého roku zvolila do funkcie sudcu Ústavného súdu SR. Ak vás prezident vymenuje, bude to pre vás logické vyústenie vašej právnickej dráhy? Čo konkrétne by pre vás znamenal výkon funkcie ústavného sudcu v odbornej i osobnej rovine?

Pozícia ústavného sudcu je v každom demokratickom štáte nesporne vrcholom právnickej kariéry v tom najpozitívnejšom slova zmysle. Po štyridsiatich rokoch právnickej praxe i pôsobenia v akademickom svete by to nesporne aj pre mňa ten vrchol bol. Bola by to výrazná zmena a ak to bude aktuálne, prijal by som ju s rešpektom a so všetkou pokorou, ale predovšetkým s pokorou pred demokraciou ako takou, ústavou a celým našim právnym poriadkom.

• Svojho času jeden významný slovenský, aj keď dnes už bývalý politik povedal, že ústavný súd je „chorý“ prvok na scéne. Bol to jeho svojský prístup, ale to bolo kedysi. Je dnes, podľa vás, ústavný súd ozdravným prvkom slovenského právneho systému?

Nechcem ten výrok z minulosti bližšie komentovať. Je dobový a pochopiteľne vysoko subjektívny. Nedá sa s ním však súhlasiť. V každom demokratickom a právnom štáte je ústavný súd nezaštupiteľným a nenahraditeľným strážcom ústavnosti. Tam sa končia všetky debaty. Že by bolo možno aktuálne do určitej miery modifikovať jeho pôsobnosť, to už je o inom, ale principiálne pochybovať o jeho inštitucionálnej existencii nemožno.

• Okrem iných vašich aktivít, ste aj významným členom Matice slovenskej. Zrejme ste postrehli útoky, napokon zazneli priamo aj v NR SR, na túto našu verejno-právnu inštitúciu. Čo si o tom myslíte?

Matica slovenská patrí neodmysliteľne k Slovensku a Slovákom. Nemožno, a teda ani netreba zbytočne preceňovať jej určité vývojové peripetie a subjektívny vplyv niektorých osôb, ktorý nebol vždy ideálny, na jej činnosť. Musíme vnímať nutnosť jej principiálnej existencie a tá je nespochybniteľná.

• Súčasné štátoprávne usporiadanie, ale aj postavenie Slovenska v medzinárodných štruktúrach sa niektorým kritikmi ešte stále nepozdáva. Čo by sa dalo zlepšiť, aby bolo zdravé vlastenectvo bežnou výstavou sebavedomých občanov nášho štátu? Ako v tom môže pomôcť Matica slovenská?

Nebolo chybou Slovákov, že sme nemali dlhodobo svoju štátnosť, že sme sa nemali kde a kedy naučiť sa vládnúť sami sebe. Na druhej strane si uvedomujem, že dvadsať rokov je neraz veľmi málo aj vo vývoji človeka alebo inštitúcie, nieto ešte vo vývoji štátu. Napriek tomu, že naša Slovenská republika existuje len čosi vyše dve desaťročia, dokázala malé zázraky. Či už to berieme ekonomicky, kultúrne, alebo z hľadiska sebadôvery a aj nášho miesta v Európe. No nemajme zas príliš veľké oči a priskore očkávania. Som presvedčený, že sa môžeme pozrieť s čistým svedomím dozadu a hľadieť aj dopredu. Treba sa pokúšať, a na to tu musia byť aj konkrétne vzory, spájať zdravé sebavedomie s primeranou pokorou. Vedieť skĺbiť kvalitu a dôveru v samých seba s úctou k iným i k sebe navzájom. To všetko chce však čas, dosť času. Som presvedčený, že sa to dá, a som reálny optimista, že Slovensko je a zostane veľmi dôstojným subjektom nielen na mape Európy. A Matica slovenská? Bez nej by táto cesta bola prakticky nemožná.

S čím zápasia Vavrečka, Hruštín, Zákamenné, Novot', Rabča, Polhora a Sihelné

Voda ich drží nad vodou, kanály pod ňou

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Počas prístupového procesu do Európskej únie sa Slovenská republika v roku 2004 zaviazala, že všetky obce na jej území nad dvetisíc obyvateľov budú odkanalizované. Vzápätí vypracovala zoznam 365 aglomerácií, kde sa do budovania kanalizácie pustí. Brusel ho schválil. Pred dvomi rokmi – pri slávnostnom „výkope“ veľkého projektu Zásobovanie vodou a kanalizácia oravského regiónu, etapa 2 – generálny riaditeľ Oravskej vodárenskej spoločnosti, a. s., Ing. Milan Daďo uviedol, že v regióne rastie spotreba vody a zvyšuje sa populácia, takže je najvyšší čas očistiť Oravy. Projekt rieši odkanalizovanie dvanástich s 18 801 obyvateľmi zo siedmich obcí – Vavrečka, Hruštín, Zákamenné, Novot', Rabča, Oravská Polhora a Sihelné.

Kontrolóri v Oravskej Polhore.

V rámci projektu vybudujú 127 207 kilometrov gravitačnej kanalizačnej siete, pätnásť čerpacích staníc a 9 093 kilometrov výtlačného potrubia. Pokiaľ zohľadňujeme dĺžku budovanej kanalizácie, je to v súčasnosti najväčší projekt na Slovensku. Celkové oprávnené výdavky tvoria 41,3 milióna eura, pričom príspevok EÚ a SR je 36,9 milióna eura a príspevok Oravskej vodárenskej spoločnosti, a. s., 6,5 milióna eura. Po dokončení zámeru bude kanalizačný systém odvádzať odpadové vody z týchto oravských obcí na existujúcu čističku odpadových vôd v Námestove. Zároveň sa zrekonštruujú aj čističky v Dolnom Kubíne a Nižnej na Orave. Námestovskú čističku stavebne aj technologicky rozšírili už v prvej etape projektu v programovom období 2004 – 2006.

V minulých týždňoch sme zisťovali ako projekt napreduje?

■ VRÁSKO JE DOŠŤ

Rabča, druhá najväčšia obec na Orave, má 4 860 obyvateľov a je spádovou oblasťou pre susedné dediny Oravská Polhora, Sihelné a Rabčice. Keď sme sa v marci 2015 stretli so starostom obce Júliusom Pitákom, oceňoval výstavbu kanalizácie, ktorá odstráni zápach, typický v niektorých častiach obce. Zároveň sa podozreval, že výstavba nebeží tak, ako si obec a jej občania predstavovali. Konkrétne sme boli na VPV – V1, kde sa pracovalo v čase, keď neboli vhodné klimatické podmienky, keďže vtedy od nedávnej zálahy snehu bolo veľmi mokro a občanom sa nepáčilo, že ťažké mechanizmy prechádzali cez ich pozemky. Zareagovali tak, že na ne natáhali kmene stromov, aby zamedzili prístupu strojov. Tiež sa im nepáčilo, keď sa po ukončení stavebných prác robil spätný zásep a na ceste zostalo blato. Obec rokovala s investormi a so stavebníkmi a usilovala sa situáciu riešiť tak, aby sa zasypávalo štrkdrvou. Navyše v marci mali stavbári značný sklz, keďže z dvadsiatich dvoch kilometrov kanalizácie ukročili iba dva kilometre. A do konca roka mala byť kanalizácia kompletne hotová, to znamená výkopy, položenie potrubia, zásep aj asfaltovanie cesty. Napriek zložitosti výstavby sa starosta tešil, že obec pokročí v modernizácii a občianskej vybavenosti. Predpokladal, že pripojiteľnosť na kanalizáciu bude v priemere deväťdesiatpercentná, že každý si uvedomí výhody kana-

lizácie a súčasnú problematiku prevádzkovaní septikov a žump.

A ako hľadeli na situáciu začiatkom roka?

„Nespokojnosť občanov bola značná... Aj keď obec Rabča dielo nerealizovala, je prirodzené, že občania sa so sťažnosťami obracali na samosprávu obce a žiadali riešenie. V tomto smere sa aj samospráva často cítila bezmocne, pretože pripomienky, ktoré prenášala investorovi a zhotoviteľovi, sa nie vždy plnili a občan tým trpel...“

■ ZÁKAMENNÉ BOLO ZA

Zákamenné s 5 300 obyvateľmi patrí medzi najväčšie obce Oravy. Už štvrté volebné obdobie je tu starosta Ing. Milan Vráběl. Rád pripomenul, že bol v regióne jedným

Starosta Hruštína F. Skapec.

z prvých, ktorí chceli, aby sa kanalizácia urobila. Po dlhých rokoch sa projekt napokon podarilo presadiť, lebo ako hovoril, „dobehame niečo, čo tu už dávno malo byť“, a tiež optimisticky predpokladal, že na kanalizáciu sa napoja všetci občania.

Začiatky výstavby boli rozpačité, subdodávatelia začali s ľuďmi, ktorí neboli odborníkmi na svojom mieste. Po kritických hlasoch starostu i občanov obce sa situácia zmenila na lepšiu: v Zákamennom pracovalo šesť pracovných skupín s približne tridsiatimi ľuďmi na ceste tretej triedy, na miestnych komunikáciách a v zelenom pásse. Stavbárom začiatkom júna 2015 ostávalo urobiť ešte viac ako polovicu prác. Do konca roka to musia stihnúť!

„Voláme občanov na úrad, usilujeme sa s investormi i so stavbármi vytýčiť určitú trasu,“ hovoril nám starosta, „lebo projekt od prvých myšlienok po schválenie má už dvanásť rokov, z čoho vyplýva aj potreba posunúť trasu tak, aby všetci boli spokojní,“ prízvukoval.

Nie je to maličkosť, pretože v samotnom katastrálnom území obce je tridsaťpäť kilometrov štátnych a miestnych ciest. Ak si uvedomíme, že zväčša po oboch stranách ciest stoja rodinné domy, stavbárov čaká ešte poriadny diel roboty. Popri realizácii druhej etapy projektu kanalizácie sa už z vlastných zdrojov investora uskutočňuje aj inštalácia vodovodu, keďže práve v Zákamennom je akútny nedostatok pitnej vody najmä v suchých mesiacoch.

■ POČASIE IM NAHRÁVA

Tohtoročný december aj v takej tradičnej „skorozimnej“ oblasti, akou je Orava, neukázal svoju

Občania nahlasujú nedorobky.

mrazivú silu s množstvom snehu. Akoby aj počasie chcelo pomôcť stavbárom pri ich restoch v realizácii projektu. Pri prezentácii sme sa od projektového manažéra Oravskej vodárenskej spoločnosti, a. s., Ing. Marcela Bakoša dozvedeli, že v Hruštíne už doteraz zaasfaltovali tri ulice. Ostáva ešte množstvo dokončovacích prác ako kanalizačné prípojky, prechody tokov, ďalšie asfaltárske práce, úpravy pozemkov a podobne. Kým sa v jarnom období spustí skúšobná prevádzka, treba ešte veľa urobiť. Upozornenia na nedostatky si od jednotlivých občanov Hruštína zapisoval tak, aby sa chyby a nedorobky mohli čo najskôr odstrániť a obyvatelia obce boli spokojní. Svoje skúsenosti nám porozprával starosta obce Mgr. František Škapec. Je vo funkcii už štvrté volebné obdobie, takže si veľmi dobre pamätá, ako sa rodil projekt. Škoda, že musel byť rozdelený na dve etapy a do tej druhej sa už dostali len obce nad dvetisíc obyvateľov. Pôvodný bol finančne dvojnásobne vyšší. Žiaľ, do projektu sa nedostala aj miestna časť Vaňovka, kde žije okolo štyristo obyvateľov. Samotný projekt kanalizácie obce starosta oceňuje. Ako vraví, na vlastnú malú čističku mali napojenú iba školu a pár domov, ostatný odpad končil v žumpách a odtiaľ sa dostal do prírody či miestnych potokov. Pribeh výstavby označil za náročný, keďže firmy, ktoré zvíťazili vo verejnej súťaži a sú zo zahraničia, využívajú na práce miestne subdodávateľské firmy. Obec v rámci svojich možností sa im usilovala pomôcť prácami pri zasypávaní štrkom, kde poskytovala traktor, vlečku i pracovných na verejnoprospešných prácach. Aj keď si občania za dva roky užili pri výstavbe stavbársky ruch i všetko, čo s tým súvisí, teší sa, že sa ich v jarných mesiacoch roku 2016 čo najviac napojí na kanalizáciu. Odhaduje to osemdesiatpäť percent...

■ FUJARA A TO INÉ

Oravská Polhora s 3 860 obyvateľmi tiež patrí medzi veľké obce na Orave. V čase našej tohtoročnej decembrovej návštevy prežívala slávnostné chvíle, keďže gajdošská kultúra, ktorou je najsevernejšia obec Slovenska známa, bola zapísaná do svetového nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO. To sa nestáva každý deň. Zato už dva roky tu prebiehajú práce na kanalizácii obce. Ing. Michal Strnál, starosta obce, sa s nami podelil s postrehami, v ktorých hodnotil doterajší pribeh prác a priblížil, s akými problémami sa stretávali

od prelomu augusta – septembra 2014, keď sa vlastne začali stavebné práce.

Ako nám potvrdil, je to veľký projekt a ako každý taký prináša so sebou veľa problémov, zvlášť pri kanalizácii, kde sa stavbári zahryzli do miestnych pozemkov a ciest. Na samom začiatku myšlienku kanalizácie prijali obyvatelia pozitívne. Kým sa nezačali reálne stavebné práce. Ľudia najskôr vnímali, že kanalizácia je potrebná z pohľadu životného prostredia, ale tiež aj z vlastného komfortu, aby sa na ňu vedeli napojiť a nemali so splaškami problémy, aby ich doterajšie starosti za nich vyriešil niekto iný. Keď sa však začali stavebné práce, najmä počas obdobia sviatkov, vzhľadom na prírodné pomery mali v obci veľa vody a blata, čím sa menili aj nálady občanov. Začali hromziť. Napriek tomu si starosta myslí, že sa situáciu podarilo zvládnuť, že sa už dostáva do normálu. V súčasnosti majú zakopanú kanalizáciu, za sebou aj niektoré povrchové úpravy, takže to bude už len lepšie. Dúfa, že sa podarí naplniť v projekte stanovené percento pripojenia, ale ťažko vie dnes odhadnúť, či tak urobia všetci už v prvej fáze.

■ POSTREHY Z PREZENTÁCII

Zo 135 723 obyvateľov regiónu Orava je doteraz na kanalizáciu napojených 65 503 obyvateľov, čo je necelých štyridsaťosem percent. Práve spomínaný projekt by mal túto situáciu zmeniť. V súčasnosti na ČOV v Námestove čistia 750 ton odpadu. Približne rovnaké množstvo pribudne po dokončení a spustení kanalizácie zo spomínaných obcí. Už v čističkách vyčistená voda je pritom čistejšia ako vody samotnej priehrady. Aj preto sa zainteresovaní usilujú, aby hygienici nemohli znovu konštatovať, že na Oravskej priehrade sa návštevníkom neodporúčajú kúpať.

Vzhľadom na tunajší členitý terén nemá vodárenská spoločnosť povinnosť odkanalizovať sto percent obyvateľov obcí. Je pritom nevyhnutné, aby si občania previerili, či sa môžu gravitačne napojiť na kanalizáciu. Starosta Zákamenného Ing. Ján Vráběl poukázal na to, že funkčnosť kanalizácie bude aj o kultúre občanov. Keďže odpadové rúry sú v priemere tridsať centimetrov, nemožno do nich popri splaškoch z domácností zahustiť aj dažďové vody, pretože tým by sa obec sama vytopila. Po tom, čo bude dokončená kanalizácia, tí, ktorí sa na ňu nenapoja, budú musieť dokladovať, čo urobili s odpadom. Ak sa občania nebudú môcť napojiť, vodárenská spoločnosť zlikviduje ich odpad na čističke, ktorá bude mať voľnú kapacitu.

■ SITUÁCIA V DECEMBRI

Na Orave sú ešte stále kvôli kanalizácii rozkopané niektoré dediny. Podmienky financovania z eurofondov sú však jednoznačné: dokončenie prác do konca roka. Ako uviedol projektový manažér Ing. Marcel Bakoš, práce prebiehajú v obciach Rabča, Sihelné a Zákamenné, v ostatných už robia dokončovacie práce, asfaltovanie ciest, úpravy tokov, dokončenie čerpacích staníc a odstraňovanie chýb a nedorobkov. Keďže všetky práce sa nestihnú dokončiť do konca roka, zmenou finančného riadenia, schválenou Ministerstvom financií SR, možno tieto nedostatky odstrániť a financovať z vlastných zdrojov aj v roku 2016. V rámci tohto projektu pôjde najmä o asfaltovanie miestnych a štátnych ciest. Kanalizácia je už teda, až na drobné nedostatky, hotová v obciach Oravská Polhora, Vavrečka, Novot'. Finišuje sa v obci Hruštín. Práce ešte prebiehajú v obciach Rabča, Zákamenné a Sihelné. Aj väčšina hlavných kanalizačných zberačov je už hotová.

JAZYKOVÉ OKIENKO

Jazyk je fenomén, ktorý pri dorozumívaní poskytuje prostriedky na funkčne diferencované vyjadrovanie v spoločenskom živote. Preto sa žiada individuálne zameriavať jazykové vedomie vo vzťahu k národnému jazyku pri tvorbe jazykového prejavu (ústneho i písomného) na uplatňovanie pravidiel na priestore verejnosti – súkromnosť, oficiálnosť – neoficiálnosť, ústnosť – písomnosť pri rešpektovaní aj ďalších vonkajších a vnútorných determinantov komunikačnej situácie.

Jazykové dorozumievanie

Slovenský jazyk ako dorozumievací nástroj má aj v súčasnej spoločnosti, ovplyvňovanej informačno-komunikačnými technológiami, splňať viaceré požiadavky definované v zborníku Kultúra spisovnej slovenčiny (1967) a Z teórie spisovného jazyka (1979). Z nich sú aktuálne slová Jána Kačalu: „... má mať jednotnú normu, pričom sa v nej v istých bodoch nevyklúčujú varianty, má byť primerane ustálený, ale pritom schopný prijímať nové prvky, jeho výrazové prostriedky majú byť bohaté, štylisticky diferencované, no zároveň majú mať celoslovenskú platnosť a spravidla sú kodifikované v normatívnych príručkách“. Z uvedeného vyplýva, že používateľ jazyka pri výbere výrazu svojho prejavu je zacielený na adresáta, čím potvrdzuje svoj spoločenský štát, s ktorým podľa Jána Findru „... súvisí nevyhnutnosť riadiť sa spoločensky prijatými a rešpektovanými pravidlami hry“. Pri prijímaní, resp. odmietaní pravidiel najmä vo verejných prejavoch dochádza k rozdielnym prístupom k súčasnej jazykovej praxi. Používatelia jazyka netvorí z tohto hľadiska rovnorodé spoločenstvo, a to pre rozdielne odozvy na kultivovanosť jazykovej prejavov, čo je výsledkom odlišnej interpretácie potrieb a vzťahov medzi nimi.

Vážení čitatelia, k uvedeným, ale aj iným podmienkam, úlohám, ale i ťažkostiam súčasnej jazykovo-komunikačnej praxe začíname na stránkach Slovenských národných novin v novozaloženej rubrike Jazyk a dorozumievanie prinášať odborné stanoviská. Sú podložené kvalifikovaným zaujatím postojov zo strany vedeckých a pedagogických zamestnancov Katedry slovenského jazyka a komunikácie Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Prostredníctvom príspevkov s aktuálnou tematikou budú jazykovedci predostierať a vecne podloženou argumentáciou založenou na poznani zásad jazykovej kultúry vykladať javy spojené s jazykom a dorozumívaním.

Nepôjde pritom len o sprostredkovanie pravidiel, odporúčaní a postojov. Každý príspevok bude predstavovať odborné uvažujúceho riešiteľa, ktorý zaujme vlastné zdôvodnené stanovisko. Cieľom bude nielen odpovedať, ale aj klásť otázky a viesť čitateľa k aktívnemu zamysleniu sa nad hodnotou jazyka a kultivovaného jazykového prejavu. Autori príspevkov ako teoretici a aktívni účastníci kultivovanej jazykovej praxe mienia popri nastoľovaní problémov aj kvalifikovane zasahovať do diskusií, a to nielen predstavovaním poznatkov o jazyku, ale samostatným uvažovaním o kľúčových problémoch komunikácie. Zároveň chcú podnecovať čitateľa aktívne vnímať súčasné neuralgické body jazyka a dorozumievania. Od čitateľov tak radi prijímajú návrhy, podnety a poznámky na motívy, ako spoločne uvažovať aj „inak“ o slovenskom jazyku a dorozumívaní.

Július LOMENČÍK

GLOSA

Novoročné príhovory prezidentov v televízii sú mediálnou tradíciou. Väčšinou boli smutno-smiešne najmä v časoch Gustáva Husáka. Ale skutočne tragikomickým, nehorázne živým a manipulačným bol prvý prejav prezidenta, ktorý nebol komunistom, hoci bol v decembri 1989 práve komunistickými poslancami Federálneho zhromaždenia ČSSR zvolený jednomyseľne, bez jedinej ruky zdvihutej na znak nesúhlasu za posledného prezidenta socialistickej a podľa zákona z roku 1968 aj federatívnej republiky. Stojí za to pripomenúť si otvorené klamstvá Václava Havla z prvého januára 1990 a porovnať ich s realitou, ktorá tu nastala pred vyše štvrtstoročím po zmene režimu.

Havlove bludy

„Dvacet let tvrdila oficiální propaganda, že jsem nepřítel socialismu, že chci obnovit kapitalismus, že jsem ve službách světového imperialismu, od něhož přijímám tučné výslužky, že chci být majitelem různých podniků. Byly to všechno lži, protože brzy začnou vycházet knihy, z nichž bude zřejmé, kdo jsem a co si myslím. Slibuji vám, že funkci prezidenta vezmu na jedno volební období, ale pak bych se chtěl věnovat práci dramatika.“

Také vám sľubujú na svoju česť, pokiaľ sa za mého volebného obdobia nezlepši životná úroveň, sám odstúpim z funkcie. Pro mné není rozhodující s jakým slovem jsou sociální jistoty spojovány, ale to, jaké jsou. Já si představuji, že by měly být daleko větší, než jaké poskytovalo to, co mnozí nazývají socialismus.

Za svůj třetí úkol považuj i podporu toho, co vede k lepšímu postavení dětí, starých lidí, žen, těžce pracujících, příslušníků národních menšin a vůbec všech občanů, kteří jsou na tom z jakýchkoli důvodů hůře než ostatní. Žádné potraviny či nemocnice nesmí být výsadou mocných, ale nabízeny těm, kteří je nejvíce potřebují. Připravujeme koncept důkladné ekonomické reformy, která nepřinese sociální otřesy, nezaměstnanost, inflaci a jiné problémy, jak se někteří z vás obávají. Všichni chceme republiku, která bude starostlivě pečovat o to, aby zmizely všechny ponižující přehradby mezi různými společenskými vrstvami, republiku, v níž se nebudeme dělit na otroky a pány. Toužím po takové republice víc než kdo jiný.

Již nikdy do žádného paktu nepůjdem. Náš štát by už nikdy neměl byť prívazkom či chudým príbuzným kohokoli iného. Jsou lidé, kteří kalí vodu a panikaři, že se bude zdražovat. Dávejte si na ně pozor! Ptáte se s údivem, jestli bude inflace, jestli bude zdražování? Mnohokrát a jasně tato vláda řekla ve svém programovém prohlášení, včetně dalších dokumentů, a i ministři na svých tiskových konferencích, že jejich úsilím je, aby přechod od neekonomiky k ekonomice byl pokojný, bez sociálních aspektů, bez návaznosti nezaměstnanosti, bez jakýchkoli sociálních krizí a podobně. Žádné gigantické zdražování nebo dokonce nezaměstnanost, jak to panikáři systematicky šíří, nic takového nepřipravujeme.

Podle mého mínění nesmí náš štát šetriť na investiciách do školstva a kultury. Také náš mnohokrát deklarovaný úmysl provést reformu tak, aby nevedla k veľkým otrěsám, veľkej inflácii, alebo dokonca ke ztrátam základních sociálních jistot, musí naši ekonomové přijmout prostě jako úkol, který jim byl zadán. Zde neplatí žádné NEJDE TO.“

Spracoval Robert LANDIS
Úryvky z prejavu V. Havla

Spomienka na vlastenca a matičiara Drahoslava Machalu Vernosť srdcu a vernosť osudu

Dáša MACHALOVÁ

Keď prvého januára 2015 v skorých ranných hodinách môj manžel Drahoslav Machala naposledy vydýchol, zdalo sa, že jeho púť tu na zemi sa naplnila. Dodýchal bez bolesti, obklopený milovanými, ktorí ho držali za ruku, a na ceste, po ktorej v to skoré ráno odchádzal, nebol sám. Ale cesta za večným pokojom sa v to ráno iba začala.

Spomedzi mnohých darov, ktorými bol obdarovaný, sme si možno od žiaľu nad jeho skonom ani neuvedomili, že aj záver jeho pozemskej púte bol darom. Iba nám ľuďom sa mnoho ráz zdá, že On hore nás nevyslyšal, že On hore nám nepomohol. Ale vieme my ľudia čítať Jeho odkazy? Alebo sa len tak ľudsky zamýšľame nad Božím riadením neuvedomujúc si, že porozumieť znamená chápať to vyššie, nehmotné, a nie prizemné a pozemské. Tak málo je v nás viery, tak málo je v nás oddanosti, že ani nedokážeme rozlíšiť, čo je vlastne trestom a čo odmenou.

■ CESTA POKORY

Mnohí z jeho súputníkov nikdy nepochopia, že život a cesta, ktorú si Drahoslav Machala zvolil, bola cestou, ktorú si slovenský národný život už dávnejšie nevyznačuje na mape svojho bytia, preňho však bola jedinou cestou. Cesta, ktorú mal vyznačenú od základnej a neskôr aj strednej školy. Ako mnoho ráz vo svojom životopise prizvukoval, mal šťastie na dobrých učiteľov, profesorov, ktorí ho k týmto cieľom nasmerovali. Často hovoril, že mal šťastie na dobrých šéfredaktorov – to bol jeho obľúbený výrok. Ak sa dnes zamýšľame nad týmto, jeho slovami pomenovaným „šťastím“, vnímame ho najmä ako pokoru, s akou pristupoval k vedomostiam, a úctu k tým, ktorí ho formovali. Svojím učiteľom i šéfredaktorom vzdal hold v nejednom svojom článku či knihe a robil to machalovsky – menovite a verejne. Jeho dychtivosť po vedomostiach, dokonalá pripravenosť a schopnosť získané vedomosti uplatňovať a dávať im pravý význam sa prejavovali už v jeho ranej novinárskej tvorbe. Bol vždy a všade, kde sa lámali udalosti. Mnohým z jeho kolegov sa zo strachu či z opatrnosti podlomili kolena

a niektorí z nich na nich kľacili dodnes. A práve tu pramení aj jeho nebojácnosť, viera v seba samého a tichá závisť tých, ktorí mu nestáli s dychom. Na druhej strane, jeho blízki kolegovia poznali jeho nezištnú a prajnú žičlivosť. Vždy a nad všetkým ho držala vyššia meta odovzdávania poznania než samotná sláva z jej získania a priradená k jeho menu. Bol generátorom nápadov, človekom obrovskej energie a odvahy aj v časoch, keď mnohí dnes odvážni sa báli čo i len vysloviť mená Solženicyn, Ťažký, Clementis. Drahoslav Machala sa nebál zakázané mená vysloviť, ale čo je podstatné, nebál sa o nich ani písať. Otvoril im vrchnosťou zavreté dvere a vypravil ich za slovenskými čitateľmi, aj keď vedel, že po tomto odvážnom čine príde trest. Stratil miesto vedúceho redaktora kultúrnej prílohy Nového Slova, ale nikdy to neľutoval. Urobil to, čo si zaumienil a čo považoval za správne.

A ak sa dnes ozývajú vykladači jeho diela a skutkov, tí vykladači, ktorí sa ešte stále nepostavili na vlastné nohy a stihli zatiaľ iba vymeniť „obraz“, pred ktorým naďalej kľacila na kolenách, netreba im brániť. Je to ich povinnosť. Kto nedokáže zaujať myšlienkou ani sebou, musí zvoliť tému, ktorá zaujme. Meno Drahoslav Machala je značkou istoty a témou vysokého záujmu. Za posledné roky poskytla „záštitu“ mnohým bezmenným, ktorí sa cez ňu zviditeľňujú a žijú z nej aj po jeho smrti. Naozaj žijú?

■ AKO HURBAN

Mnohí ho prirovnávali k Štúrovi, ktorého dielo dokonale poznal. Vysvetľoval jeho význam mladým ľuďom na besedách očami súčasníka, so živým presahom do dneška. Zapálenosť Drahoslava Machalu pre národné veci však nepochádzala iba od Štúra. Svojím nadšením, odvahou i buričstvom bol

Vlastenec Drahoslav MACHALA

Machala viac podobný burcujúcemu Hurbanovi než rozvážnemu Ľudovítovi. Tomu Hurbanovi, ktorý bez váhania vymenil luterák, vysadol na koňa a postavil sa do čela slovenských dobrovoľníkov. Tomu Hurbanovi so šablou po boku, Hurbanovi, ktorého telo, podobne ako telo Drahoslava Machalu, i po smrti bolo živým svedomím mŕtvej spoločnosti. Je pochopiteľné, že dielo, ktoré obsahuje viac než dvadsať kníh, množstvo scenárov k dokumentárnym filmom, tisícky strán publikačnej činnosti, množstvo pamätných tabulí po celom svete, ktoré inicioval a navrhoval, či aktívna činnosť v združeniach, spoločnostiach a národných ustanovizniach je balvanom, ktorý sa nedá len tak prehliadnuť. Preto bude vždy vďaka svojej váhe a objemu stáť v ceste každému, kto dokáže kráčať životom iba po vykolikovanej ceste.

Štvrtstoročie blúdenia v kultúre

Alexander GO CZ

Keď má mládenec či deva dvadsaťpäť rokov, zvykne sa v našich podmienkach hovoriť o tom, že je to „hotový človek“. Základnú, strednú, ba často aj vysokú školu má už za sebou, sladko-trpkú chuť prvých lások už tak isto absolvoval, viac či menej úspešne funguje na trhu práce a možno už v duchu počíta, či stihne do dôchodku vyplatiť hypotekárny úver na byt, v ktorom by si rád založil rodinu. V tejto časovej rovine si však môžeme položiť aj inú otázku. Má naša kultúra, počítané od novembra 89, už „šteňacie roky“ za sebou? Kam sme sa pohli? Zberáme ovocie demokracie a slobody, tých hodnôt, v ktorých znamená sa celý zamatový experiment pred štvrtstoročím odohral?

■ ZAMATOVÝ ZLOM

V prvom rade si musíme uvedomiť, že podobne tak spoločenské, ako aj kultúrne zmeny sa neodohrávajú dramatickým skokom. Už v druhej polovici osemdesiatych rokov, v časoch takzvaného Gorbačovovho odmäku neustále silneli na umeleckej scéne prejavy, ktoré by ešte v normalizačných sedemdesiatych rokoch priviedli svojich aktérov do problémov, ak nie priamo do väzenia. Začiatok deväťdesiatych rokov bol z hľadiska kultúry doslova veľkolepý. Samozrejme, najviac sa na tom podieľala komerčná, a teda väčšinová časť kultúrneho dia-

nia. Náhle si našinec mohol kúpiť CD s hudbou interpretov, ktorých dovtedy mal len na zašumených, niekoľkokrát znova nahrávaných magnetofónových páskach. Vznikli dokonca CD poživčonne ako východoeurópsky experiment, z ktorého západní právnicki, špecializujúci sa na autorské právo, dostávali vyrážky. Priam besným tempom vznikali a zanikli vydavateľ-

BESEDNICA

stvá, objavovali sa (občas aj kultúrne) časopisy, experimentálne divadelná či hudobná scéna spoľahlivo šokovala starších a priťahovala mladých.

■ PO KOLIBSKY...

Ladislav „Agnes“ Snopko ako prvý skutočne funkčný minister kultúry hneď skraja deväťdesiatych rokov inicioval vznik kultúrneho fondu Pro Slovakia, ktorý sa ukazoval ako celkom perspektívne riešenie na financovanie umeleckých aktivít. Ale... Zhruba od roku 1996 sa začali veci komplikovať. Jednotlivé umelecké organizácie, ktoré mimochodom dovtedy prešli štiepením, začali chradnúť, keďže okrem vzájomných útokov medzi „Európanmi“ a „nacionalistami“ nemali nijakú zmyslupnnejšiu agendu. Opus zanikol, pričom jeho likvidátor si ako výslužku odniesol lukratívny priestor v centre Bratislavy. O filmových ateli-

Takej, ktorú vyššia moc vykolikuje a určí, ako sa o kom má písať, kedy vypluť jedovatú slinu a kde, za koľko a za akých podmienok možno pochovať mŕtve telo.

Drahoslav Machala kráčal celý život vlastnou nevykolikovanou cestou. Nebál sa na falošné cesty upozorňovať a sám vlastnoručne ich rúcať a vytyčovať cesty nové, neprebádané. Dokázal to nielen v živote, ale i po smrti. Lebo to, čo z úcty k jeho dielu dostali príbuzní ako ponuku na miesto posledného odpočinku, nebolo to pravé miesto. Nechcel spočinúť tam, kde pečiatka spečatí jeho hrob.

■ MIESTO ODPOČINKU

Je veľa krásnych miest večného odpočinku, na ktorých môže duša človeka v pokoji spočinúť. Je veľa tých, ktoré si za života môže človek kúpiť i vybaviť, ale je iba jedno miesto, ktoré si treba životom zaslužiť. Životom a prácou zasvätenou národu, lebo na priečelí toho miesta stojí, že je cintorinom národným. Pre spisovateľa Drahoslava Machalu sa Národný cintorín stal tým pravým miestom posledného odpočinku a miestom úcty k jeho literárnemu dielu a životu, ktorý bol naplnený službou pre svoj národ.

Prvého januára oslavujeme vznik nezávislej Slovenskej republiky a akoby symbolicky vyčkávajú ráno tohto významného dňa sa môj manžel odobral do večnosti. Keď budeme sláviť tento deň, spomeňme si na muža, ktorý svojím dielom vydal svedectvo človeka vystaveného búrkam i vášňam osudu, ale vždy pevne stojaceho na princípoch pravdy, odvahy a lásky. Venujeme spomienku spisovateľovi, Drahoslavovi Machalovi, ktorý v úvode I. diela svojej Slovenskej vlastivedy napísal: „Ako človek aj ako Slovák som si počkal na dostatočnú zrelosť, aby som si zmeral vlastné schopnosti s úlohou, ktorou som povinný najmä slovenskému národu. Na jej splnenie som sa „do služby“ dobrovoľne najal sám. Keď začínam písať Slovenskú vlastivedu, pociťujem vysokú mieru zodpovednosti, lebo jej poslaním je v každom vnímaní Slovákov prehliť vzťah k domovine. Láska k slovenskej vlasti predstavuje pevnú kotvu celoživotnej vernosti.“

Medzitulky: SNN

Ľudí, ktorí zaňuchali akurát tak nehnuťelnosti a pozemky patriace týmto subjektom, ktoré už dávno nezastupovali výtvarníkov, literátov či hudobníkov.

Po prvej dekáde roku 2010 sa strhla malá smršť. Dom spisovateľov na Laurinskej ulici, Klub novinárov, čo by kameňom dohodil od starodávneho podhradia, kaštiele najprv v Moravonoch a potom v Budmericiach, teda výtvarníci a spisovatelia, prišli takmer o všetko...

Vráťam sa na začiatok tohto textu. Existuje príslovie, ktoré lapidárne charakterizuje jednotlivé obdobia v živote človeka. Dvadsať pekných, tridsať múdrych, štyridsať gazdov a päťdesiat bláznov. Zdá sa, že dvadsať „pekných“ máme už za sebou. Nasleduje tridsať múdrych. Tak to, preboha, nezmeškajme a dajme podporu slovenskej kultúry do skutočne múdreho rámca.

Zámok v Budmericiach prežil „privatizačnú smršť“ uplynulých rokov.

Slovenská kultúra v uplynulom roku pomaly chytala dych

Opatrný optimizmus na kultúrnom fronte

Alexander GOCZ – Foto: autor

V búrke mediálne protežovaných tém, kde hlavnú úlohu hrala ostatných šesť mesiacov takzvaná „utečenecká kríza“, ako keby sa pozabudlo na to, čím v minulom roku žila slovenská kultúra. Bolo by najjednoduchšie vypočítať vydarené koncerty, výstavy či divadelné predstavenia, lenže toho sa dočkáme azda tak okrajovo pri mainstreamových médiách. Skutočný stav slovenskej kultúry za dvadsaťpäť rokov od takzvanej nežnej revolúcie ešte len čaká na objektívnych posudzovateľov.

Pomerne nedávno nás medzinárodná organizácia UNESCO potešila tým, že zaradila slovenskú gajdošskú muziku do nehmotného kultúrneho svetového dedičstva. Tak ako predtým tam bola zaradená fujara a historické mestské aglomerácie Levoča, Bardejov či Štiavica. Na prvý pohľad sa zdá, že slovenská kultúra síce slimačím tempom, ale predsa len napreduje. Keď sa obzrieme za minulým rokom, môžeme spomínať knihy, filmy, pesničky a ďalšie umelecké aktivity s tým, že si povieme, až tak zle to so slovenskou kultúrou nevyzerá.

■ ČO SA PODARILO

Môžeme konštatovať, že slovenská umelecká scéna sa prestala vadiť. Aspoň navonok. Tí, ktorí mali ambície hrať prvé husle, to už dosiahli, a aj nebožtíkov pribudlo. Mladí umelci sa vo väčšine prípadov riadia takzvanou neúprosnou rukou trhu a voľajákem reminiscencie na „slovenskú kultúru“ berú ako zabudnutý folklór. Napriek médiám, ktoré sú pôvodnej kultúre naklonené zhruba ako Herodes k novorodencom, predsa sa len podarilo niekoľko závažných počínov na prospech tvorivých ľudí. Jedným

z najdôležitejších je nový systém podpory tvorcov, ktorý avizovalo Ministerstvo kultúry SR a podľa ktorého by sme sa mali v budúcich rokoch riadiť. Nezanedbateľný je aj zákon, ktorý určuje všetkým rozhlasovým staniciam povinnú kótu slovenských pesničiek. Napriek mediálnemu tlaku rôznych „svetobčanov“ bol schválený zákon, ktorý bez problémov už desiatky rokov funguje vo Francúzsku či v Taliansku. Len ekonomický nedouk si neuvedomuje fakt, že ak tantiémy za pôvodnú hudbu vezmú slovenskí hudobníci, tak ich na deväťdesiat percent na Slovensku aj minú. Dalším svetlým bodom súčasnej vlády je rekonštrukcia kaštieľa v Budmericiach. Po trápnych tančekoch za ministra Krajčera sa konečne Budmericiam zabýskalo na lepšie časy. Koncept, ktorý ráta s daným neopakovateľným priestorom ako s miestom, kde sa budú stretávať umelci všetkých žánrov, od spisovateľov cez výtvarníkov a hudobníkov, je nenapadnuteľný ani tými najväčšími „euroradostníkmi“. Práve preto sú ticho.

■ SPOČÍTANÉ PREHRY

Podľa môjho názoru je rok 2015 bodom zlomu. Možno mimo-

voľný, možno cielený rozklad umeleckých zväzov došiel do termínalnej podoby. Umelci, respektíve umelecké organizácie, prišli už o všetko, o čo mohli. V bývalom Klube spisovateľov na Laurinskej ulici tancujú okolo tyče polonahé devy. Novinári prišli šmahom ruky o svoj klub takisto v centre mesta. Výtvarníci môžu chodiť pozeráť, ako im v kaštieli v Moravanoch rastú stromy v izbách.

Vyskúšaná taktika „rozdel a panuj“, slávila nielen na Slovensku úspech. Mladí tvorcovia nejavia takmer nijaký záujem aktivovať sa v nejakom profesijne zameranom združení. Keď aj, tak sú to tvorcovia, ktorí dopredu počítajú s možným kariérnym postupom. Byť výtvarníkom, spisovateľom či hudobníkom je dnes skôr známkom spoločenského zlyhania. Ak nie ste pravda „celebrita“, a tam sú kritériá „kvality“ kdesi úplne inde. Dúfam, že novo koncipovaný Štát umelca, ktorý pripravilo MK SR, prinajmenšom prinúti verejnosť, médiá a najmä legislatívu k tomu, aby sa talentovaný hudobný skladateľ nepohyboval v tej istej sfére ako účastníčka reality šou, ktorej jedinou prednosťou sú silikónové implantáty.

Ministerstvo kultúry SR prišlo s viacerými perspektívnymi novinkami.

Je jednoznačným pozitívom, že prežili tradičné súťaže pre mladých autorov, či už sa to týka hudby, výtvarného umenia alebo literatúry. Na druhej strane ich chronická finančná podvyživenosť veľa optimizmu do budúcnosti nedáva. Bolo by načase, aby ľudia z ministerstva kultúry začali uvažovať nad tým, že takzvaná finančná odluka miest a samosprávnych krajov znamená najmä škrtanie v položke kultúra. Nový chodník či verejné osvetlenie zaberá totiž na voľičov oveľa viac ako podujatie hostiace literátov či výtvarníkov.

■ TÍ, KTORÝCH NIET

Keď už sumarizujeme rok 2015, nesmieme zabudnúť na tých, ktorí ukončili svoju tvorivú púť. Rád by som pripomenul spisovateľa, publicistu a najmä maťičiara Drahoslava Machalu, ktorý nás opustil prvý deň minulého roku.

V roku 2015 odišli do umeleckého neba aj vážne osobnosti, akými boli Ladislav Chudík, Ivan Palúch či prvá dáma slovenského humoru Magda Paveleková. Réžiu im v prenesenom slova zmysle môže robiť režisér, choreograf a folklorista Martin Tapák, ktorý nás opustil prvého februára. Uplynuvší rok je rokom ukončenia životnej dráhy aj dvoch najvýznamnejších slovenských sochárov, konkrétne Jána Kulicha a Tibora Bártfaya. Okrem iných našu umeleckú scénu dobrovoľne opustil prozaik a scenárista Peter Pištánek a v požehnanom veku odišiel spisovateľ a publicista Roman Kaliský a kardinál Ján Chryzostom Korec, nesporná autorita duchovného života pod Tatrami.

Aj napriek počítaniu strát je tu však stále dôvod na optimizmus. Slovenská kultúra žije a produkuje vo svojich špičkových úrovniach kvalitné diela.

Zdegradovaný na vojaka, ľudsky ponižený

Strhujúce pôvodné svedectvo generála Jozefa Marka na povstanie

KNIH TÝŽDŇA

OSOBNÉ SPOMIENKY NA SNP

GENMJR. JOZEF MARKO

Koncom minulého roka sa na knižných pulkoch objavila memoárová kniha generála Jozefa Marka s názvom *Osobné spomienky na SNP*. Knižnú podobu dostala po vyše štyroch desaťročiach. Na jej vydanie sa pod záštitou vydavateľstva Mayer media podujali plukovník vo výslužbe Ján Dibala a generál vo výslužbe Emil Vestenický.

Prezentácia knihy sa uskutočnila 15. decembra v Ivanke pri Dunaji. Medzi hosťami okrem zástupcov edičného domu boli aj historik a publicista profesor Matúš Kučera, stavitel vodného diela v Gabčíkove Július Binder, predseda Zväzu protifašistických bojovníkov Pavol Sečkář, bezpečnostný analytik František Škvrnda, generál Štefan Gombik, Anton Semeš, ktorý generála osobne poznal, a syn Jozefa Marka Ivo.

„Generál Marko opisom udalostí a ich aktérov veľmi kontrastne ukazuje, akých deštruktívnych činností sú schopní ľudia, ktorí nedozreli na svoj post. Ako priamy organizátor príprav a jeden z vrcholových riadiacich i zabezpečujúcich pracovníkov SNP ponúka na základe osobných zážitkov a pozorovaní vlastné skúsenosti a postrehy z priebehu udalostí, príčinné súvislosti ich vývoja, ako aj úlohy, skutky, schopnosti, psychologické charakteristiky, motívy konania i temné stránky ľudskej duše aktérov. Vytrvalosť až posadnutosť, s akou sa autor spomienok snaží po vojne prekonávať svojvôľu predstaviteľov štátnej moci, dokazuje jeho nezodolný charakter,“ povedal vo svojom príhovore gen. Emil Vestenický.

Generál Marko bol v priebehu rokov 1949 – 1950 a 1958 – 1963 z politických dôvodov opakovane zatknutý, väznený a nakoniec degradovaný na vojaka. Úplne rehabilitovaný bol až po smrti v roku 1991.

MEDAILÓN

Je požehnaním pre autora, keď si dokáže počas svojej spisovateľskej kariéry zachovať čistý a každodenného prospechárstva zbavený pohľad. Tak ako ho zažívajú deti, keď nám často s fantáziou sebe vlastnou rozprávajú o zázrakoch bežných dní. Medzi takýchto vzácných autorov nesporne patrí prozaik, scenárista a pedagóg Dušan DUŠEK.

Dušan Dušek sa narodil v rodine lesného robotníka 4. januára 1946 v Gbelciach. Vzdelanie

Spisovateľ s chlapčenským srdcom

získaval v Piešťanoch a Bratislave, kde vyštudoval geológiu a chémiu na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského. Pracoval ako redaktor v časopisoch *Smena*, *Tip*, *Kamarát* a *Slovenské pohľady*. Od roku 1979 sa profesionálne venuje literárnej tvorbe a v súčasnosti vyučuje v Ateliéri scenáristickej tvorby na Filmovej a televíznej fakulte VŠMU v Bratislave. Svoje prvé literárne diela publikoval od roku 1964 v časopisoch *Mladá tvorba*, *Slovenské pohľady*, *Romboid*, *Kamarát*, *Slniečko* a ďalšie. Knižný debut *Strecha domu* mu vyšiel v roku 1972. Venuje sa písaniu literatúry pre dospelých, písaniu poviedok, ale aj literatúre pre deti a mládež. Tucet kníh pre mladú čitateľskú generáciu, z ktorých sa titul *Babka na rebriku* tešil mimoriadnej čitateľskej priazni, či skutočne kultová zbierka poviedok *Kufor na sny* hovoria za všetko. A to nesmieme zabudnúť na Dušekovu dramatickú tvorbu. Stačí spomenúť scenár na tiež kultový film *Ružové sny*, v ktorom poštár *Jakub* a *Cigánka Jolanka* očarili divákov nielen vo vtedajšom Česko-Slovensku. Dušan Dušek je skratka svoj a vie ponúknuť príbeh raz „dospelácky“ a vzápätí ďalší podaný chlapcom, ktorý dospelých vníma ako inú formu ľudí. V týchto dňoch oslávil prozaik a pedagóg Dušan Dušek sedemdesiat rokov. V mene redakcie SNN mu srdečne blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Ak si myslíte, že rôzne panské huncútstva, napríklad také bilancia, sú u nás známe až v ostatnom storočí, veľmi sa mýlite. Už naši prapredkovia bežne bilancovali. To si takto po Novom roku sadol gazda v pitvore, napchal si fajku, žena mu naliala hriatô a hospodár začal: Pominulý rok sa nám zdula krava Stračena a vydala sa dcéra Helena. Kiež by nás v tomto roku od podobných nešťastí Všemohúci ochránil ráčil... V posledných rokoch sa však bilancia stala mediálnym ťahákom číslo jeden. Bulvárni novinári to majú ľahké. Uverejnia súhrn, kto sa vydal a rozvie-

dol, ktorej celebrité bolo vidieť nohavičky, bradavku a podobné príslušenstvo, prípadne spočítajú deti Borisa Kollára. Niektorí investigatívni bulvárni ešte

morom, nezabudnú opluť Rusko. No a bilancia je hotová. Ja som však s hrôzou zistil, že bežný občan nemá žiadny návod ako bilancovať uplynulý rok. Popu-

odbúral väčšinu vysoko percentných nápojov zo Silvestra. Abstinenčná kríza tiež nie je bohviečo, tak si vzápätí niečo chutné nalejte. Nemusi to byť práve aci-

pekné vnemy. Potom si povedzte, že na tie zlé veci je zbytočné spomínať, a zajedzte svoj nápoj kúskom domácej slaniny či klobásky. Vegetariáni majú povolenú mrkvu či strúčik cesnaku, čo je prevencia proti upírom. Bilanciu máte za sebou, len, prosím vás, nehovorte manželke, manželovi, partnerke, partnerovi či ostatnej rodinke jej výsledky. Skôr si v duchu pripravte plán na tento rok. Mimochoďom, kedysi slávna komická dvojica *Krajček* a *Hlaváček* v scéne *Hostinec* pod gaštanom mali v polovici sedemdesiatych rokov nasledujúcu repliku: A potom sa šlo do konzumu a začalo sa bilancovať. Čo malo ruky, nohy, všetko sa bilo...

Marek Danko

Bilancia naša tradičná, každoročná a samozrejmä

doplnia štatistiku o údaj, ktorá z hviezdíček nášho celebritného neba najviac podporila plastický priemysel a dala si voperovať ďalšie kilo silikónu na hrudník. Takzvaní mienkotvorní novinári sa pohrabú v archíve, urobia odpočet káuz, ktoré sa zhodou okolností týkajú len im nemilej strany, pridajú niečo z minuloročných úspechov krajiny za

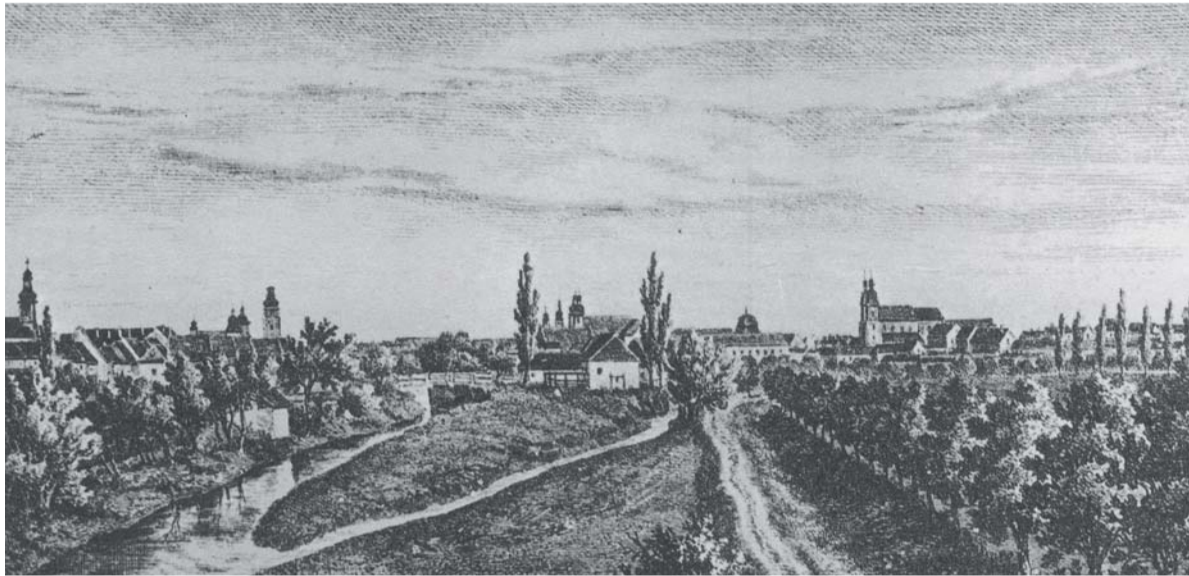
lárne osobnosti, ako sú autorky ženských románov, samozvaní psychologovia skrývajúci sa pod označením „mentálni koučovia“ a podobné existencie, vám poradia, ako zažiť desať orgazmov za noc a na druhý deň začať kariéru *Billa Gatesa*, ale ako si zsumarizovať minulý rok neprezradia. V skratke to teda skúsím. Najprv sa uistíte, že váš organizmus

dofilné mlieko alebo *Šaratica*, ale ani liter bošáckej nie je tou správnu voľbou. Keď už ste v tej správnej hladine, žena deti, psy a mačky sú vo vedľajšej izbe, tak si v duchu prejdite najlepšie chvíle z minulého roku. Nemyslím tým moment, ako sa sused zrubal zo strechy pri oprave komína, ani fakt, že váš nadriadený rozmlátil nové auto. Myslím tým skutočne

Rakúskemu cestovateľovi a topografovi A. J. Krickelovi Slovensko učarovalo Svieži cestopis z dvojmesačnej vandrovky

Text a foto: Jana JUDINOVÁ

Rakúska cisárska administratíva poverila topografa a spisovateľa Adalberta Josepha Krickela „zmapovať“ Slovensko. Náučné putovanie Slovenskom uskutočnil pri príležitosti korunovácie rakúskeho cisára Ferdinanda I. za uhorského kráľa. V auguste 1830, keď sa vybral splniť cisárske poverenie, bol už Krickel skúsený cestovateľ aj autor.

Pohľad na Trnavu a jej bezprostredné okolie s vinicami z konca 18. storočia.

Prírodné krásy, pamätihodnosti so starobylými hradnými ruinami, hospodárske centrá i obyvateľstvo na cestovateľa hlboko zapôsobili. Z putovania, zväčša pešieho, napísal ešte aj dnes pútavý cestopis Putovanie z Viedne cez Bratislavu a Trnavu do banských miest: Banská Bystrica, Kremnica a Banská Štiavnica, a odtiaľ do Turca a údolia Váhu.

■ CESTOVATEĽOVA VIZITKA

Adalbert Joseph Krickel sa narodil 30. júna 1791 vo Viedni. V rodnom meste navštevoval gymnázium, potom študoval filozofiu, moderné jazyky, no najmä sa venoval zemepisu a topografii, štatistike a dejinám. Po skončení štúdia vstúpil do služieb cisárskeho manipulačného úradu a stal sa kontrolórom štátneho sirotinca vo Viedni, neskôr aj komorského účtovníckeho úradu. Na svoju prvú „vandrovku“ sa vydal v roku 1827. Za dva roky prešiel celé Rakúsko a zo svojich ciest napísal presné a veľmi poučné správy.

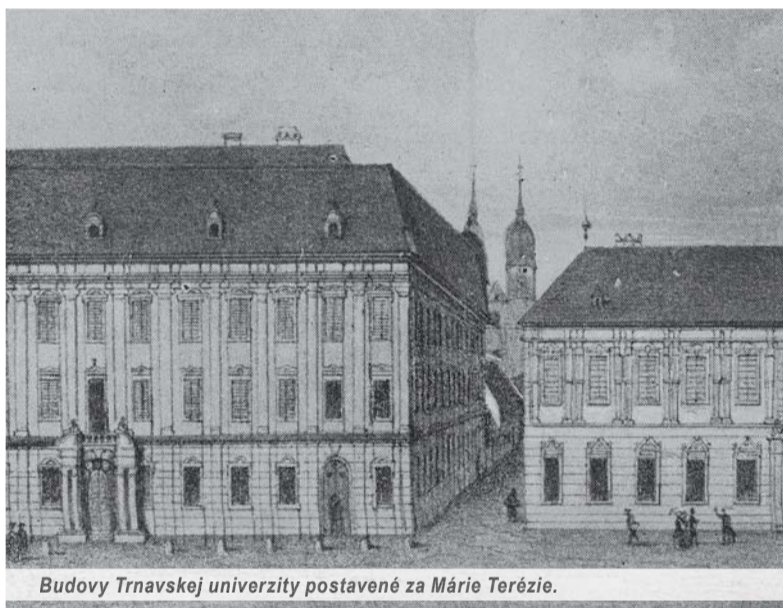
V čase, keď fotografia bola len v plienkach, boli Krickelove podrobné opisy miest, ktorými prechádzal, veľmi cenným zdrojom informácií. Navyše preukázal aj celkom súci literárny štýl, preto sú jeho cestopisy ešte aj dnes pútavým čítaním.

■ HORNÝM UHORSKOM

Poverenie absolvovať cestu po Hornom Uhorsku do známych banských miest a do údolia Váhu prijal s radosťou. Už z predošlej cesty vedel o nevhodných prírodných krásach Slovenska a jeho rôznych pozoruhodnostiach. Lákali ho najmä ruiny hradov – pomníky starých čias. Z Viedne vyrazil peši 15. augusta 1830 a cez Kittsee sa mostom na Dunaji dostal do Bratislavy, ktorú nazýva kráľovnou uhorských miest. V tom čase sa mestu pripravovalo na korunováciu cisára Ferdinanda I. za uhorského kráľa a začal sa aj krajinský snem. Bratislave, jej histórii, súčasnosti a osobnostiam, venuje Krickel takmer tridsať strán. Uvádza šesť názvov mesta – nemecký, maďarský, latinský aj slovenský: Preßburg, Peisburg, Posonium, Posony, Presporek, Peisonium. Do jeho čias tu korunovali jedenásť kráľov a sedem kráľovien...

■ V MALOM RÍME

Ďalšou dôležitou zastávkou na jeho putovaní bola Trnava, kam ho pozval prefekt Pfisterer. Píše, že Trnava – Malý Rím, bola aj centrom učení a patrila spolu s Bratislavou k najvýznamnejším mestám Uhorska za čias nešťastnej tureckej nadvlády. Autor spomína aj ďalší, dnes už zabudnutý prídomek Trnavy,

Budovy Trnavskej univerzity postavené za Márie Terézie.

a to Toskánsko slovenského (slovenského) nárečia, lebo týmto nárečím sa tu vtedy hovorilo s mimoriadnou čistotou. Popri historických a architektonických pamiatkach ho zaujali zaujímaví rodáci a obyvatelia Trnavy, trebárs lekár Stephan Andreas Mükisch, člen lekárskej fakulty, zakladateľ a riaditeľ detskej nemocnice vo Viedni. Dr. Mükisch napísal odbornú prácu týkajúcu sa homeopatie, je autorom diel Príspevok k poznaniu detského organizmu a Homeopatia ako veda a umenie. Zo zaujímavostí mesta zaujal Krickela okrem Katedrály svätého Jána Krstiteľa najmä klasicistický letohrádok obchodníka s vínom Mayera, majiteľa viedenského divadla Theater an der Wien, a nezvyčajne obrovská pivnica (s plochou približne 130 metrov krát 130 metrov) s mimoriadnymi sudmi obchodníka s vínom von Solyniho. Ten mal vo svojej pivnici vyše sto sudov, z ktorých najväčší mal objem úctyhodných stoštrnásťtisíc litrov. Krickel opisuje, že na vrchol suda viedlo dvojce schodiská, každé s 32 schodmi. Na vrchole sa dookola nachádzala galéria s pevnou podlahou, „na ktorej už zopárkrát tancovalo aj šesť párov naraz“. Bokom od tohto obrovského suda stáli dva umelecky vypracované oválne sudy zo vzácneho dreva. Každý z nich mal objem päťdesiat vedier (2 830 litrov). V týchto sudoch držali naraz červené aj biele víno. A. J. Krickel vyslovil predpoklad, že vtedy preslávená pivnica v Dotis (latinský názov maďarského mesta Tata na severe Maďarska) ďaleko zaostáva za Solyniho pivnicou v Trnave.

■ CESTOU ZA BANÍKMI

Cestou do Hlohovca, Leopoldova a potom smerom do banských

Krickel opisal aj Jánošíka...

miest – Banskej Bystrice, Kremnice a Banskej Štiavnice, venuje pozornosť najmä ruinám hradov a zámkov a prírodným zvláštnostiam. Poznal povesti baróna Alojza Medňanského o slovenských hradoch a zámkoch a tiež legendy, ktoré sa spájajú s určitými miestami, povedzme skaly Margita a Besná pri Váhu, záračné studne a iné pozoruhodnosti. A tieto povesti vkladá do opisu navštívených miest, a tak ich zatriktívňuje. Krickel konštatuje, že obyvateľom Slovenska je vrodená statočnosť a pohostinnosť, ľud radšej rozdáva, akoby bral. Vážia si vzdelaného človeka, a keď môžu, dávajú svoje deti študovať.

■ ČAROVNÝ TURIEC

Z Banskej Štiavnice pokračoval do Turca, ktorý mu nesporne

učaroval. Poznamenáva, že Turiec je síce jedným z najmenších županstiev, ale pravdepodobne najkrajším v Hornom Uhorsku. Vysvetľuje tiež názov Turčianska záhradka. Slovákov v turčianskom komitáte opisuje ako zvyšok najstarších Slovákov, potomkov pôvodných obyvateľov, ktorých si podobili starí Maďari; v 15. storočí mali byť tunajší Slováci posilnení husitmi...

V súvislosti s Turcom spomína aj kapitána zbojníkov Jánošíka, ktorého nazýva Janushek. O Jánošíkovi uvádza, že zbojníčil za čias veľkej cisárovnej Márie Terézie (podľa poznámok na viacerých miestach mal autor cisárovnu vo veľkej úcte). Jánošík bral len bohatým a rozdával chudobným. Počas svojho života nikoho nezabil a členom svojej družiny tiež zakázal oberať ľudí o život. Vodca hôrných chlapcov bol taký obávaný, že šľachtici a bohatí kupci nechceli ani len vstúpiť do Turca a do trencianskeho komitátu. Po tom, čo bola vypísaná odmena za jeho zľapanie, ho istý llčík zradil.

Cisárovná Mária Terézia chcela Jánošíka omilostiť a zmenila mu trest smrti na doživotný žalár. Predstaviteľia liptovského komitátu však nechceli vyčkať na omilostenie a obesili Jánošíka na najbližšom strome za rebro, lebo bohatí šľachtici a kupci boli na neho príliš nahnevani. Podľa Krickela mal Jánošík visieť v tomto bolestivom položení približne pätnásť hodín; omilostenie prišlo až štyridsaťosem hodín po vnesení rozsudku. Krickel zachytil aj príhodu, podľa ktorej šiel okolo zaveseného Jánošíka, ešte kým bol nažive, akýsi chudák. Ešte živý zbojník ho poprosil, aby mu podal fajku s napačatým tabakom. Bedár mu vyhovel. Jánošík mu potom nakázal, aby šiel na isté pole a tam aby nadvihol kameň. Pod kameňom ležali dukáty, to bola odmena pre chudáka za preukázanú láskavosť. A. J. Krickel spomína, že Jánošík pochádzal z Klenovca v Liptovskom komitáte, dobre študoval, bol aj talentovaný, ale mal zvláštny vzťah ku kradnutiu. Svojho nadriadeného vraj tak šikovne okradol, že ten túto krádež aj po rokoch považoval za majstrovský kusok. V družine mal len dvanásť mužov, z nich sa vynímali zbojníci Jurovčík a Surovec. Boli vraj mimoriadne silní a schopní preskočiť hoci aj naložený voz, ak chceli dosiahnuť svoj cieľ.

■ KÚPELE A VERBUNK

O kúpeľoch Štubňa cestovateľ píše, že liečivé účinky ich vôd, najmä materského prameňa, sú využívané už od 16. storočia. V obci Háj bol svedkom verbovania do armády. Do dediny prišla skupina maďarských vojakov s veliacim dôstojníkom a s niekoľkými poddôstojníkmi, všetci boli oblečení v slávnostných vycifrovaných uniformách s ostrohami. Spreádzala ich hudba. Pri verbovaní radoví vojaci tancovali najskôr v krčme, potom aj uprostred dediny. Do tanca vtahovali ochotných mládencov. Pri tanci štrngali ostrohami, čo malo na nich veľký účinok. Kto sa chcel dať zverbovať za vojaka, zamiešal sa medzi tancujúcich, po chvíli podal poddôstojníkovi v strede kruhu tancujúcich verbunk ruku, ten mu dal bratský bozk, a tým sa stal vojakom. Kto sa vraj dá zverbovať dobrovoľne, je vojakom len na určitý čas, koho odvedú násilne, ten už musí slúžiť v armáde doživotne...

■ ÚDOLÍM VÁHU

Krickel pokračuje v ceste údolím Váhu. Táto rieka ho spolu s lokalitami v jej blízkosti doslova fascinovala. Ide cez Žilinu, Ilavu, Dubnicu, Trenčín späť do okolia Trnavy. Cez Kittsee a Bruck sa potom 6. októbra 1830 vrátil do Viedne. Pravdaže, zúčastnil sa aj na korunovácii rakúskeho cisára za uhorského kráľa, ktorá sa uskutočnila 28. septembra 1830 v Budapešti.

Topograf, cestovateľ a spisovateľ Adalbert Joseph Krickel nám zo svojho takmer dvojmesačného putovania Slovenskom zanechal svieži a pútavý cestopis s rozsahom 423 strán, ktorý je zároveň obrazom stavu našej krajiny pred sto sedemdesiatimi piatimi rokmi.

ČRŤA

Jedným z osobnostných autorov dejín slovenskej literatúry a monografie o časti života Ludovíta Štúra bol jazykovedec, literárny historik a publicista Jozef Škultéty (1853 – 1948). Aj keď sa to tak oficiálne neprezentuje, jeho dielo Stodvadsaťpäť rokov zo slovenského života, ktoré zostavil a edične pripravil Michal Kocák a vydala Matica slovenská v Martine v roku 1985, má tri časti, pričom tá druhá je z obsahovej stránky životopis Ludovíta Štúra od narodenia až po koniec revolučného pohybu v meruómskych rokoch.

Škultéty o Štúrovi

Štúrov životopis J. Škultéty predostiera na pozadí spoločenských a politických pohybov v prvej polovici 19. storočia v rakúsko-uhorskej monarchii. Značnú pozornosť venuje najmä študentskému pohybu na bratislavskom lýceu, kde sa L. Štúr pomerne rýchlo prepracoval medzi vedúce osobnosti. No a „keď starší poodchodili z Bratislavy, vedenie mládeže prirodzene prešlo na neho, Ludovíta Štúra“.

Na základe poznania roztrúsených spomienok vrstovníkov vykresluje J. Škultéty takýto Štúrov obraz: „Pekný, strunistý, štíhly, vysoký mladoň slovenský s čiernymi, oheň zahrievajúci sypúcimi očami a s tmavo-gaštanovými bohatými vlasmi, k tomu celý zjav súmerný a strojný, sympatický každému, elektrinu neodolateľne zo seba púšťajúci, že nemožno mu bolo odporovať. Príkladne krásne ruky a ústa mal, znaky to vraj všetkých veľkých rečníkov. Tvári bol podlhovastej, vzduchom zdravým farebenej a hriechom nerozoranej a nestrhanej. V kráse junáckej len Samo Chalupka mohol sa s ním merať. Príťažlivosť mal takú veľkú, že ani náruživí a bezohľadní protivníci s ním zoči-voči nevydržali. Hlas jeho bol zvonovitý, prenikavý, či ku spevu a rečneniu, či k hrozbe ustrojený.“

Jozef Škultéty v tejto monografii, ale i vo viacerých publicistických vystúpeniach pravdepodobne celkom zámerne zdôrazňuje internacionálny charakter bratislavského lýcea i konania Ludovíta Štúra: „Na lýceu boli tri spoločnosti mládeže: maďarská, podporovaná a protežovaná predstaviteľmi, nemecká a slovenská. (...) Na bratislavských školách učievalo sa i hodne Srbov a Chorvátov. Samých Srbov na lýceu v Štúrovom krúžku hneď v prvých rokoch bývalo okolo tridsať.“ A ďalej uvádza: „Okrem Čechov Slovenské povstanie podporovali Chorváti a Srbi. Bol to tiež požehnaný účinok Štúrovho bratislavského pôsobenia.“ A v závere štúdie mu vystavuje takto hodnotenie: „... Hurban a Hodža tiež boli narodení viesť, vypočít, no tak učiť, tak strhávať ľudí za sebou, tak budiť v iných ducha, totožného so svojím duchom – to vedel len Štúr. A môžeme doložiť bez ujmy jeho veľkým druhom, že tak cele, ale cele oddať sa službe svojho národa ako Štúr, neodдали sa ani oni. Fanatikom lásky k národu mohol byť len Ludovít Štúr.“

V Liptovskom Mikuláši rokovala komisia pre matičné hnutie Pracovne a v konštruktívnom duchu

Martin FEJKO – Foto: archív MS

V priestoroch Domu Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši ešte koncom minulého roku zasadala Komisia pre členské hnutie a mládež. Namiesto ospravedlneného Pavla Mihála zasadnutie komisie viedol podpredseda MS Marián Gešper. Prítomní boli aj zamestnanci ČÚ MS, správca MS Maroš Smolec a pozvaní hostia.

Na zasadnutí sa riešili najaktuálnejšie otázky matičného hnutia. Medzi súčasné úlohy patrí analýza stavu projektov miestnej a regionálnej kultúry za rok 2015 a podávanie projektov odbormi MS v roku 2016. Komisia odporúča, aby výzva bola uverejnená najneskôr do konca januára 2016 s podobnými podmienkami ako v roku 2015 s tým, že treba využiť stabilizáciu MS na navýšenie jej sumy v rozpočte MS.

■ **ŠTATÚT RÁD**
Samostatným bodom bolo pripomenutie návrhu štatútu

Rokovanie Komisie pre členské hnutie a mládež MS.

krajských rád. V zmysle záverov komisie majú byť štatúty oproti minulosti konkrétnejšie, aby sa stanovil jasný rozsah činnosti KR MS. Štatúty prejdú pripomienkovacím procesom cez komisiu a jednotlivé krajské rady. Krajské rady súčasne musia s členským ústredím skoordinať plánovanie termínov a materiálov na krajské snemy v budúcom roku.

Komisia sa vrátila aj k problematike novelizovania stanov MS, kde zostáva aktuálnou úlohou ich pripomienkovanie zo strany matičnej základne. ČÚ MS bude naďalej sumarizovať jednotlivé návrhy.

■ PLÁNY NA ROK 2016

V týchto dňoch sa zostavujú aj Hlavné aktivity MS na rok 2016, pričom dôležitou úlohou všetkých matičných zložiek je zapojiť do týchto aktivít čo najväčší počet matičných umeleckých kolektívov z našich regiónov.

torika Milana Stanislava Ďuricu, hercov Juraja Sarvaša, Dušana Jamricha, Štefana Kvietika, Božidaru Turzonovovú, spisovateľa Viliama Turčányho, maliara Ondreja Zimku, dirigenta Viliama Karmažína, bývalého politika Viliama Oberhausera, národovca Stanislava Bajánika.

■ VÝSTAVY O ŠTÚROVI

V priestoroch Divadla Jána Palárika ako sprievodnú akciu konferencie inštalovali putovnú panelovú výstavu o živote a diele Ľudovíta Štúra. Expozíciu pripravili po dohode s obcou Uhrovec, ktorá je jej vlastníkom.

V priestoroch Úradu TTSK 7. októbra 2015 pred zasadnutím krajského zastupiteľstva odhalil predseda T. Mikuš spoločne s podpredsedami J. Berényim a Zdenkom Čambalom bustu Ľudovíta Štúra od sochára Martina Palu. Západoslovenské múzeum v Trnave pripravilo výstavu o Ľudovítovi Štúrovi a jeho dobe. V rámci nej mali návštevníci možnosť zapojiť sa do kvízu o štúrovcoch. Vlastivedné múzeum v Hlohovci inštalovalo výstavu Štúrovci v grafike a v známkovej tvorbe. Záhorské múzeum v Skalici pripravilo reinkaláciu Pamätnej izby Jozefa Milošlavy Hurbana v Hlbokom. Podujatie bolo zaradené do celoslovenského Kalendára podujatí Roka Ľudovíta Štúra. Záhorské múzeum v Skalici v spolupráci so Záhorskou galériou v Senici, Záhorskou knižnicou v Senici a s mestom Skalica zorganizovali v tamojšom Dome kultúry odborný seminár na tému Ľudovít Štúr v súradniciach dejín Záhoria, spojený s prezentáciou knihy profesorky E. Fordinálovej Otec a syn národa.

Divadlo Jána Palárika v Trnave pripravilo v štúdiu divadla premiéru scénického pásma Pavla Pareničku pod názvom Ľudovít Štúr – milovník života slovenského.

Bohatý Štúrov rok v Trnavskom samosprávnom kraji Jubileum poctili vyše dvesto podujatiami

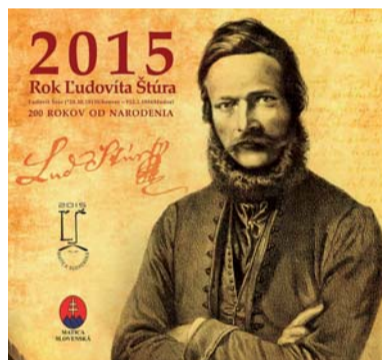
Libuša KLUČKOVÁ, riaditeľka D MS v Dunajskej Strede

Aj keď hlavným gestorom celoročnej série štúrovských podujatí bolo Ministerstvo kultúry SR, nášho veľikána si dôstojne uctila aj Matica slovenská, ktorá množstvo vlasteneckých spomienkových, osvetových a kultúrnych aktivít zastrelila vyhláseným Rokom Ľudovíta Štúra. Vláda SR na prípravu a priebeh osláv dvojtého výročia narodenia Ľ. Štúra vyčlenila z rozpočtu takmer sedemstodvadsaťtisíc eur. Je prirodzené, že významu a odkazu tejto osobnosti pre dnešok sa zvlášť venovali podujatia a akcie na miestach, kde počas života pôsobil.

Trnavský samosprávny kraj pri tejto príležitosti tiež pripravil množstvo aktivít, ktorými si kultúrne organizácie a stredné školy v zriaďovateľskej pôsobnosti TTSK spolu s občanmi kraja dôstojne pripomenuli Štúrovo jubileum. K 31. októbru sa v kraji uskutočnilo vyše dvesto podujatí. Predseda TTSK Tibor Mikuš zriadil aj Koordináčny výbor Roka Ľudovíta Štúra, ktorý v priebehu roka koordinoval akcie v regióne.

■ POD ZÁŠTITOU MINISTRA

K najvýznamnejším podujatiam Roka Ľudovíta Štúra patrila vedecká konferencia s názvom 200. výročie narodenia Ľudovíta Štúra – odkaz európskeho veľikána pre dnešok, ktorú 1. októbra 2015 usporiadali pod záštitou ministra kultúry Mareka Maďariča Trnavský samosprávny kraj, Matica slovenská, Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku, Trnavská arcidiecéza, Trnavská univerzita v Trnave a Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave. Odznali na nej príhovory M. Maďariča (v zastúpení), trnavského arcibiskupa J. Oroscha, ale aj predsedu TTSK T. Mikuša, predsedu MS M. Tkáča, generálneho biskupa ECAV na Slovensku M. Klátika, Jozefa Matúša, rektora Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave.

■ SPRÍTOMNILI ODKAZ

V hlavnej časti programu vystúpil univerzitný pedagóg a člen matičného vedenia prof. Jaroslav Chovanec s príspevkom Ľudovít Štúr a jeho odkaz dnešku. Peter Horváth, člen Kultúrnej rady TTSK, predniesol referát Trnava v čase národného obrodzenia a ďalší predstaviteľ MS Pavol Parenička, pedagóg na Fakulte humanitných vied Žilinskej univerzity, vystúpil s príspevkom Ľudovít Štúr a Trnava. Adrián Lančarič, zástupca Trnavskej arcidiecézy, si pripravil prednášku Nadkonfesionálny postoj Ľudovíta Štúra pri uzákonení spisovnej slovenčiny. Miroslav Jäger, farár z Evanjelickej fary vo Vrbovom, vystúpil s príspevkom Štúrovci a mesto Vrbové a Milan Katuninec z Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity upriamil pozor-

nosť na Snahy Andreja Radlinského nadviazať na pôsobenie Slovenského učeného tovaríšstva založením Spolku svätého Vojtecha.

Na záver konferencie prijali účastníci podujatia komuniké, v ktorom konštatovali, že aktuálnosť Štúrovho odkazu v dnešnej dobe, poznačenej konzumom a neúctou globalizáciou, ktorá stiera špecifiká, zvyklosti a tradície jednotlivých národov, treba hľadať v opätovnom prinavratení dôležitosti národnej hrdosti, vlastenectva a hodnotám kresťanskej civilizácie v ďalšom budovaní spoločného európskeho spoločenstva.

■ PAMÄTNÉ MEDAILY

Trnavský samosprávny kraj každý rok pri príležitosti Dňa TTSK udeľuje ocenenia významným osobnostiam a kolektívom, ktoré sa zaslúžili o rozvoj kraja. Práve 1. októbra 2015 Tibor Mikuš ocenil viaceré osobnosti Pamätnou medailou predsedu TTSK 2015 Rok Ľudovíta Štúra. Medzi ocenenými boli napríklad predseda vlády Robert Fico, bývalí prezidenti Rudolf Schuster a Ivan Gašparovič, ktorý sa na slávnosti osobne zúčastnil, minister kultúry Marek Maďarič a kardinál Ján Chryzostom Korec. Medailou poctili aj arcibiskupa Jána Oroscha, biskupa Miloša Klátika, farára Rastislava Hargaša, his-

ČITATEĽSKÉ FÓRUM

Vyriešili ste veľa otáznikov

Chcel by som vám vyjadriť vďaka a obdiv za to, čo robíte. História Slovenského štátu ma nikdy zvlášť nezaujímala. Poviem pravdu, asi preto, lebo som všade čítal, že Tiso bol fašista, Hlinkova garda predstavovala spoločenské zlo a podobne. Začal som však zbierať známky z tohto obdobia a vďaka tomu som začal i študovať pomery v tých časoch. Aj vo filatelistickej literatúre je mnoho vecí dostupných a v podstate kopírujú to, o čom v súvislosti s prvou Slovenskou republikou píšete. Vyriešili ste mi kopec otáznikov a objasnili mnoho vecí z tohto obdobia, za čo vám ďakujem. Želám redakčnému kolektívu mnoho zdravia a skvelých myšlienok, veľa vytrvalosti a novinárskej odvahy.

Tomáš HUBOČAN

Súťažili v prednese Hronského povestí a rozprávok Šiesty ročník jasovského festivalu

Text a foto: František MRVA

V základnej škole Jasov sa začiatkom decembra uskutočnil Krajský matičný festival v prednese Hronského rozprávok a povestí – VI. Hronského Jasov. Školáci z Košického kraja takto už po šiesty raz vzdali hold Jozefovi Čigerovi Hronskému, ktorý bol nielen vynikajúci spisovateľ, autor viacerých skvelých kníh pre deti, ale aj učiteľ, maliar, redaktor, nakladateľ, publicista, tiež erudovaný tajomník a mimoriadne schopný správca Matice slovenskej, čo si matičiari stále zvlášť cenia.

Hlavným organizátorom tejto vydarenej matičnej parády bola ZŠ Jasov spolu s Maticou slovenskou, ktorú zastupovali MO MS Košice-Myslava a MO MS Jasov. Na jej zdarnom priebehu mala zásluhu aj miestna samospráva na čele so starostom Jasova Ing. Gabrielom Nagyom a Odbor školstva OÚ v Košiciach. Do súťaže sa prihlásilo vyše štyridsať žiakov z takmer všetkých okresov kraja od Stredy nad Bodrogom, Veľkých Kapušian, Keceroviec, viacerých košických škôl, cez Jasov, Kysak až po Spišskú Novú Ves. Porotcovia opäť konštatovali dobrú úroveň prípravy žiakov, kvalitný výber

Ocenení žiaci na Krajskom matičnom festivale VI. Hronského Jasov.

MATIČNÝ SPRAVODAJ

Velikánov rok

Rok 2015 – rok národného prebúdzania, Rok Ľudovíta Štúra. Čas uplynulých dvanástich mesiacov bol naozaj vzácny a bohatý. Vzácný preto, že z každej strany sme vnímali čosi národné, čosi štúrovské. Bohatý preto, lebo sa uskutočnilo nespočetné množstvo podujatí a programov venovaných nášmu najväčšiemu národovcovi, patriotovi a hrdinovi svojej doby – Ľudovítovi Štúrovi. Bolo ich toľko, až sa nám jeho meno vrylo pod kožu. Vryl sa nám do mysli, srdca a konania aj jeho odkaz? Našli sme pre seba inšpiráciu v jeho postojoch a činoch?

Svet nemá mnoho podobných hrdinov, čo sa tak bezvýhradne obetovali národu, dali svoj život do jeho služieb. Naši západní susedia si na piedestál dávajú Jana Husa, ale už sa sporia, či by za ním v diele pre národ mal nasledovať Masaryk alebo Havel. Na severe kladú na vázky zásluh Walesu, Sklodovskú či Kopernika. Maďari zvažujú nad Atilom alebo Košútom... Srbi by sa zhodli na Karadžičovi. Mnohí by proti nášmu Velislavovi postavili ako náprotivok Mahátmu Gándhiho. Mladší by vzor neohrozeného bojovníka videli v Johnovi Lennonovi. Beatlesák v povestných okružných okuliarikoch sa váhou celej svojej popularity postavil proti vojne vo Vietname a odkázal ľudstvu: Dajme šancu mieru...

Skúste si nájsť tých naozajstných národných hrdinov, ktorých skutky netreba časom prehodnocovať, v zástrčkách pamäti a v sumároch svojich vedomostí o svete. Alebo... na nete.

Vyhľadajte si tam ešte raz, ako sa nevelká družina mládenčov – národovcov v apríli v 1836 vybrala k hradu Devin a tam si k svojmu presvedčeniu pridali slovenské mená. Dnes ich nazývame štúrovci a ich výstup na majestátny hrad Devin je pre nás čosi ako pre tých za morom v USA výstup astronautov z misie Apollo na povrch Mesiaca... Vtedy na hradnom kopci nad Dunajom malý krok hrstky Slovákov, ktorý sa stal historickým skokom pre náš národ!

Nuž, a tak sa aj my matičiari i nematičiari v apríli 2016 vydáme na tento majestátny hrad a opäť a znovu vnímajme krásny sútok riek Dunaja a Moravy a v prúde ich tokov vrátme sa v spomienkach k tomu slávnemu medzníku. Pretože aj takto môžeme a chceme vyjadriť matičnú i národnostnú súdržnosť už aj preto, že na to budeme mať skvelú príležitosť – stoosemdesiat rokov od tejto historickej udalosti. A tiež aj preto, že aj my obyčajní ľudia chceme číť a nosiť v sebe určité symboly hrdosti a pravdy.

Luža FALĽANOVÁ,
predsedníčka MO MS Pohronská Polhora

súťažných príspevkov, ich naštudovanie a predvedenie. Po ich neľahkom rozhodnutí a hodnotení boli takéto výsledky – I. kategória: 1. miesto: Matúš Fabian, ZŠ Postupimská 37, Košice;

2. Emka Redajová, Cirkevná ZŠ s MŠ sv. Gorazda, Juhošovská 2, Košice; 3. Timur Stanko, ZŠ, Z. Nejedlého, Spišská Nová Ves, a Alexandra Tokarčíková, ZŠ Streda nad Bodrogom.

V II. kategórii bolo poradie: 1. Simona Gargalovičová, ZŠ sv. Cyrila a Metoda, Košice; 2. Dominik Mulidrán, ZŠ Streda nad Bodrogom, a Jaroslav Pajkoš, ZŠ Postupimská, Košice; 3. Miriam Semaniková, Cirkevná ZŠ s MŠ sv. Gorazda, Juhošovská 2, Košice, a Liliána Sameľová, ZŠ Kecerovce. Ďalších ocenených recitátorov uvádzame na webovej stránke Matice slovenskej, kde ich nájdete kliknutím na Košický kraj.

Ceny odovzdali František Mrva spolu s riaditeľom METRO Košice Ing. Petrom Miklovičom a riaditeľka ZŠ Jasov Dr. Alžbeta Mačatová, ktorá z vlastných finančných prostriedkov zabezpečila aj stravovanie všetkých zúčastnených učiteľov.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

*Želanie do
Nového roku*

Byť zdravý, zmaturovať, mať prácu a úspechy v nej, prestať fajčiť – to sú bežné želania do Nového roku. V mene Matice slovenskej poviem ešte jedno: aspoň jedinú mailinkú pozitívnu správičku na obrazovke a v éteri našej verejnoprávnej dvojbodky o úspešnej akcii, v ktorej bude Matica či už v hlavnej úlohe, alebo len ako komparzista! Ved' aj my sme občanmi štátu, aj my platíme poplatky.

Potešilo by možno aj zákonodarcov, keby dvojbodka bola taká, akú ju chcú podľa zákona mať: národná, kultúrna, vzdelávacia a informačná. Bez rozrehotaných bavičov. Vlni taká nebola. Aj keď raz – v apríli – sa dokonca jej kamery unúvali do kopca na Devín, kde bolo veľké štúrovské podujatie v jeho roku. Ale že tam hore ťahala ľudia Matica, o tom nepadlo slovo. Dokonca ukázali známeho historika – maticobjicu, akoby za všetkým bol práve on.

V septembri pustili zo skráteného záznamu Večeru s Havranom, na ktorej ma ako predsedu Matice hostili tvrdým a nechutným menu; dvom a pol proti jednému nešlo o nič iné ako o smrť Matice.

A koncom roka dvojbodka nebola na Štrbe, kde tamojšie tri cirkvi, starosta a zároveň šéf starostov celého Slovenska, ale aj miestna aktívna Matica už tradične koledami otvárali vianočné sviatky. A nebola ani v Kráľovej pri Senci, kde Matica, spisovateľka a starosta zašitívali koncert na počesť storočnice Svetoslava Veigla, predstaviteľa katolíckej moderny, spojený s uvedením knihy s výberom jeho básní a s odhalením pamätnej tabule na budove miestnej katolíckej fary, kde tento kňaz a národovec žil tridsaťpäť rokov. A tak sa Slovensko nedozvedelo nič ani o Štrbe, ani o básnikovi Veiglovi.

Dvojbodkové kamery sa ukázali na vyhlasovaní ankety o najlepšieho športovca roka, ba ukázal sa aj šéf dvojbodky, a dokonca i odovzdával cenu prireknutú divákmi. Zdá sa, že sa dobre cíti, keď ho vidieť. Ved' napokon pred vlastnými kamerami kládol aj veniec k Štúrovmu pamätníku v Uhrovci a v popredí svietil i pri pohrebe kardinála Korca. Aj keď jeho prvordou úlohou by malo byť, aby diváci videli, čo dvojbodke ukladá zákon, a to na úrovni hodnej peňazi koncesionárov i štátu. Potom by sa nevykytli podobné chyby ako práve pri prenose najlepších športovcov. Titulok Športová legenda by nesvietil vtedy, keď nemal.

Pravdaže, matičných i ľudských želani by bolo viac. No všetky sa tu nedajú vymenovať. A možno sa nám skôr vyplnia ako toto: napraviť dvojbodku.

Žilinskí konzervatoristi previedli program inšpirovaný L. Štúrom Slovenčina moja krásna

Michal SITNIK Foto: archív konzervatória

Takto pekne pomenovali organizátori umeleckú akadémiu k dvojstému výročiu narodenia Ľudovíta Štúra, ktorá sa v minulých dňoch uskutočnila v koncertnej sále Konzervatória v Žiline. Usporiadali ju DMS v Žiline, umelecká skupina Harmónia rytmu a Konzervatórium v Žiline.

Žilinskí konzervatoristi pri vystúpení na slávnostnej akadémii.

Program dominantne vystavali študenti Konzervatória v Žiline, ktorí potvrdili vysokú umeleckú úroveň školy a prezentovali diela slovenských hudobných skladateľov. Zazneli piesne Konopa a Májová láska od Bartolomeja Urbanca v podaní študentky 4. ročníka Kláry Kullovej; tretiačka Eva Golisová zaspievala pieseň od Eugena Suchoňa Ani mi je večer a od Dezidera Kardoša. A tá naša záhradôčka. Filip Gutten, mimoriadny žiak konzervatória, zahrál na husliach skladbu Jána Cikkeru Sonatina č. 1, pričom ho na klavíri sprevádzal študent 5. ročníka Martin Suroviak. Skladbu

od Eugena Suchoňa Metamorfózy 4. časť zahrála na klavíri študentka 4. ročníka Michaela Žišková. Zazneli aj Suchoňove skladby zo zbierky Preludiel sokol z cyklu Obrázky zo Slovenska.

V programe uviedli aj ukážky eurytmického pohybového umenia, ktoré divákovi sprostredkovala diplomovaná eurytmistka Elena Schmutzová, na klavíri ju sprevádzal Wolfgang Schmutz a recitovala pani Milada Perháčová. Na začiatok to bola hymnická pieseň na slová Karola Kuzmányho Kto za pravdu horí ako pocta úsilu Ľudovíta Štúra o slovenský národ. Potom

nasledoval Figuratívny chorál od Róberta Schumanna, inšpirovaný starými modlitbami ako pripomienka úprimnej viery Ľudovíta Štúra v Stvoriteľa. Skladba Alexandra Skrjabinu Prelúdium opus 11 navodila atmosféru melancholickej duše Ľ. Štúra, ktorá milovala všetko slovenské a nadchýnala sa krásou kultúrneho dedičstva. V básni Milana Rúfusa zo zbierky Kolíska spieva deťom sú ukryté večné pravdy Biblie, ktorá Ľ. Štúra sprevádzala od detstva. A neobišla ho ani láska. No nie každá láska je naplnená a vypočutá. Tak to zaznieva v skladbe Roberta Schumanna, ktorý sa nechal inšpirovať postavou Mignon z románu Wilhelm Meister od Johanna Wolfganga Goetheho, ktorého Štúr obdivoval. Vrucnosť vzťahu Ľudovíta Štúra k jeho matke odzrkadlila úprava ľudovej piesne Keby som bol vtáčikom od Mikuláša Schneidera-Trnavského.

Aj ďalšie hudobné skladby a literárne texty reflektovali a umeleckými prostriedkami sprostredkovali odkaz, ktorý Ľudovít Štúr zanechal, inšpiroval ním všetky generácie slovenských umelcov. Jedným z nich bol aj Pavol Országh-Hviezdoslav, ktorého báseň Deň nachýlil sa... ukončila túto nezvyčajnú umeleckú akadémiu.

Vraj život robí hlúposti, ľudia sa ho však usilujú prekonať...

Zo silvestrovských policajných zápisníc

Zozbieral Michal SITNIK

- Telefonický stĺp sa rýchlo približoval. Snažil som sa mu uhnúť, ale zrazu mi narazil do predku auta.

- Pred jazdou som požil alkohol v množstve šiestich veľkých pohárikov, ale podotýkam, že zákrutu som prehliadol len preto, že fúkal dosť silný vietor.

- Nepriamou príčinou tejto nehody bol chlapík v malom aute s veľkou hubou.

- V tvári toho starého pána, ktorý sa odrazil od kapoty môjho auta, som si všimol nečakane smutný výraz.

- Povedal som policajtovi, že nie som zranený, ale keď som si zložil klobúk, zistil som, že mám fraktúru lebky.

- Kde sa vzalo, tu sa vzalo, prišlo neviditeľné auto, narazilo do môjho vozidla a zase zmizlo.

- Keď sa mi stala nehoda, viedol som vozidlo už štyridsať rokov a zaspal som za volantom.

- Ten chodec váhal, ktorým smerom sa má vydať, a tak som ho prešiel.

- Chodec do mňa narazil, a potom mi skočil pod auto.

- S odcudzeným autom som šiel dosť rýchlo, nemôžem ale povedať koľko, pretože sa mi všetko pre opitost' rozmazávalo. V aute som ale už nepil.

- Myslel som si, že mám stiahnuté okienko. Zistil som ale, že je zavreté, keď som vystrčil ruku von.

- Ten dedo, ktorého som zrazil, by sa na druhú stranu cesty aj tak nedostal.

- Pred jazdou som niečo vypil. To ale nebolo nič proti smädu, ktorý som mal. Nehodu zrejme zavinila manželka, ktorá presolila obed.

- Keď som prišiel domov, vošiel som omylom do iného dvora a nabúral do stromu, pretože ho doma na tomto mieste nemám.

- Narazil som do telefonického stĺpa, pretože som chcel zabiť muchu.

- Ten kamión zacúval cez predné sklo do manželkinej tváre.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Vážení čitatelia, najprv si vyrovnáme podlžnosti, čo máme z vlaňajška, aby sme do nového roka 2016 mohli vstúpiť s čistým stolom a s istotou, že sme v tejto populárnej rubrike nezanechali dajaké resty. Nezverejnili sme ešte výhercov z vlaňajšieho čísla 47, v ktorom sme sa vás pýtali na názov „novinárskeho závetu“ zosnulého publicistu Romana Kaliského. Správna odpoveď: Roman Kaliský: Na poslednom úseku.

Za správne odpovede sa môžu tešiť na pekný darček títo naši čitatelia: Erika Mináriková, Bratislava; Dagmar Nemcová, Košice; Štefan Štefanec, Dubnica nad Váhom.

V dnešnom vydaní viac článkov pripomína jednu z najdôležitejších vnútropolitických udalostí v SR v roku 2016 – parlamentné voľby, ktoré nanovo preformujú našu politickú scénu.

- Kedy sa voľby do NR SR v roku 2016 uskutočnia?

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr

PRIPOMÍNAME SI

1. januára
– pred tisíc pätnástimi rokmi nastúpil na trón formujúceho sa uhorského štátu Štefan I. (1001)

– pred sto sedemdesiatimi rokmi sa obyvatelia Békešskej Čaby vykúpili z poddanstva; vtedy (1846) bola Čaba najpočetnejším slovenským mestom

– básnik Ján Stacho by mal osemdesiat rokov (1936 – 1995)

– takto rok zomrel publicista, reportér a spisovateľ Drahoslav Machala, člen redakčnej rady SNN

2. januára
– sedemdesiatpäť rokov od smrti vynálezcu padáka a objaviteľa jaskyne Driny Štefana Baniča (1870 – 1941)

3. januára
– storočnica divadelného a filmového herca Ľudovíta Greša (1916 – 1982)

4. januára
– pred sto štyridsiatimi rokmi sa narodil zakladateľ sociálnej demokracie v Uhorsku Emanuel Lehotský (1876 – 1930)

– prvý slovenský filmár Jaroslav Siakel sa narodil pred sto dvadsiatimi rokmi (1896 – 1997)

– prozaik, rozprávkár a scenárista Dušan Dušek mal sedemdesiat

5. januára
– štyridsať rokov od havárie jadrovej elektrárne v Jaslovských Bohuniciach (1976); zahynuli dvaja pracovníci

6. januára
– pred sedemsto sedemdesiatimi rokmi k nám prvý raz vtrhli tatárske hordy (1241)

– tristoštyridsať rokov, čo sa narodil Ján Baltazar Magin (1681 – 1735), autor diela Murices... sive apologia, v ktorom dokázal, že Slováci sú najstarším národom Uhorska

7. januára
– tridsať rokov od smrti maliara, prof. Júliusa Nemčíka (1909 – 1986)

8. januára
– pred piatimi rokmi zomrel jazykovedec prof. Šimon Ondruš (1924 – 2011)

9. januára
– pred sedemdesiatimi rokmi nemecká rozviedka hlásila do Berlína, že prezident Tiso odmieta riešenie židovskej otázky (1941)

10. januára
– pred sto deväťdesiatimi rokmi sa narodil štúrovský básnik Janko Matúška (1821 – 1877), autor textu slovenskej hymny

– desiate výročie smrti legendárneho futbalového brankára Imricha Stača (1931 – 2006)

11. januára
– pred deväťdesiatimi rokmi sa narodil historik umenia Karol Vaculík (1921 – 1992), riaditeľ SNG

12. januára
– sto šesťdesiate výročie smrti Ľudovíta Štúra v Modre (1856), kam sa utiahol, aby sa venoval písaniu a výchove detí po zosnulom bratovi; umrel na zranenie po polovačke

– stoštyridsaťpäť rokov, čo v Liptovskom Hrádku otvorili v roku 1871 prvú poľnohospodársku školu, v ktorej sa vyučovalo po slovensky

– päťdesiat rokov od smrti architekta Jozefa Tvarožka (1887 – 1966), predstaviteľa medzivojnovy moderny

13. januára
– pred sedemdesiatimi rokmi zomrela organizátorka národného života a ženského hnutia Marína Maliaková (1861 – 1946)

14. januára
– stotridsať rokov od narodenia Jozefa Siváka (1886 – 1959), ministra školstva prvej Slovenskej republiky, za pomoc prenasledovaným Židom mu židovská obec vyslovila osobitné poďakovanie

15. januára
– pred dvesto štyridsiatimi rokmi nariadením Márie Terézie vznikli na Slovensku tri rímskokatolícke biskupstvá – banskobystrické, spišské a rožňavské (1776)

(jč)